

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת צו – מדת הזריזות – שנת תשס"ו.

פרשת צו – עבד אמיתי – שנת תשס"ט.

השיעורים נכתבו

לרפואת

ידידיה בן ליטל

ברוריה בת מלכה

ציפורה פייגא בת הדסה

רונית בת מזל

סיגלית בת ציפורה

איתי חיים בן אהובה

אורי בת ורד

נועם בן מיכל

ירחמיאל דניאל בן טובה באשה

סמי בן סימי

שירה בת שרה וב"ב

ניתאי בן שרון

רחל בת אסתר

לאה שרה בת חנה

להצלחת

ר' משה בן שוקת חיה וב"ב

יוסף בן טובה וסיון אסנת בת שרה וב"ב

! ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה

לעילוי נשמת

ר' משה ב"ר שמואל רפאל רייך

אורן חמו בן זהרי

וועלוועל וואלף זאב בן לאה

שמעון ניסים בן טויה

בנימין כהן בן יעקב

מיכאל בן עובדיה

משה בן בנימין

יעקב בן סלמן

טובה בת אהרן

אהרן יוסף בן משה דוד הכהן

אלי סולטן בן אסתר

רותי בת חסיבה

יצחק בן שלמה ואסתר

ישראל בן שמחה

שאול בן מרדכי אריה

יפה שניידל בת יצחק

אסתר בת קמרה

סלמן בן יהודה

מזל בת יוסף חיים הכהן

משה בן אהרן

שמחה בת יהודה

ת.נ.צ.ב.ה

לשותפות בזכות להפצת העלון

השבועי:

0504-170-270

ניתן להאזין לשיעורי הרב בטלפון

0733-454-222

פרשת צו – מדת הזריזות – שנת תשס"ו.

אומרת הגמרא {מסכת מנחות קי, א} – אמר רבי יצחק: מאי דכתיב {ויקרא ו-יח} זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם. כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

הרי שעצם לימוד הקרבנות, הוא כעין הקרבתם.

אומר כפ החיים, א"כ לכן יש צורך לזרז באמירת הקרבנות גם בדורות הללו שאין בית מקדש קיים, כדי שאנשים לא יתמהמהו מלומר קרבנות קודם התפילה – שכן אדרבא, אמירת הקרבנות בפניו זה ההשלמה למצות הקרבת הקרבנות, ובכך אנחנו מקיימים את הענין של "צו" – לשון זירוז.

למי ששם לב, כל חג הפסח בנוי על הזריזות. וכפי שכותבת התורה בפרשת ראה {דברים טו, ג} **לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני – ולמה??? – כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך.**

א"כ היות ויצאנו ממצרים בחיפזון, לכן נצטוונו לאכול מצות!

באים המפרשים ועומדים על שמו של החג – שמצד א' כנסת ישראל קוראת לחג הזה 'חג הפסח', ומצד שני קורא לו הקב"ה בשם 'חג המצות';

אומרים המפרשים, זמ"ש {שיר-השירים ו, ג} **אני לדודי ודודי לי** – אנחנו משבחים את ה'דוד', והקב"ה משבח את ה'רעה'; אנחנו משבחים את הקב"ה, שפסח על בתי בני ישראל, ולכן אנו קוראים לזה 'חג הפסח'. הקב"ה משבח אותנו, על כך שעשינו את המצות בזריזות, לכן הוא קורא לו 'חג המצות' – כל אחד משבח את הצד השני!

וכעין זה, אומרת הגמרא {מסכת ברכות ו, א} – **א"ר אבין בר רב אדא א"ר יצחק: מנין שהקב"ה מניח תפילין? שנאמר {ישעיה סב-ח} נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו; בימינו זו תורה, שנאמר {דברים לג-ב} מימינו אש דת למו. ובזרוע עוזו אלו תפילין, שנאמר {תהילים כט-א} ה' עוז לעמו יתן. ומנין שהתפילין עוז הם לישראל? דכתיב {דברים כח-י} וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ותניא ר' אליעזר הגדול אומר: אלו תפילין שבראש. א"ל רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו א"ל {דברי הימים א יז-כא} ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ומי משתבח קוב"ה בשבחייהו דישראל אין דכתיב {דברים כז-ז} את ה' האמרת היום {וכתיב} וה' האמירך היום אמר להם הקב"ה לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם; אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר {דברים**

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת צו. השבת נקראת גם בשם 'השבת הגדול';

כותב הטור {ס' ת"ל, ס"א} – שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול. והטעם לפי שנעשה בו נס גדול שפסח מצרים מקחו בעשור, כדכתיב {שמות יב, ג} **בַּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה יִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה לְבֵית אָבִתּוֹ שֶׁה לְבֵיתוֹ**. ופסח שיצאו ישראל ממצרים היה ביום חמישי, כדאיתא בסדר עולם {פ"ה} ונמצא שעשרה בחודש היה שבת ולקחו להם כל אחד שה לפסחו וקשרו אותו בכרעי מטתו ושאלום המצריים: למה זה לכם, והשיבו: לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו. והיו שניהם קהות על ששוחטין את אלהיהם ולא היו רשאים לומר להם דבר ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול.

ידועים דברי השל"ה **הקדוש** ועוד מרביתו, שכאשר חל מועד במהלך השבוע, יש לו קשר לפרשה שלפני המועד – ואת הקשר בין הפרשה למועד מוצא לנו **הטור**;

כותב הטור {סימן תכ"ח} – **פקדו ופסחו** קודם כל קוראים פרשת צו, ולאחר מכן מגיע חג הפסח. **ולמעברת** בשנה מעוברת **סגרו ופסחו** קוראים קודם כל פרשת מצורע, ולאחר מכן מגיע חג הפסח.

משמע מדבריו, שהמילה 'צו' קושרת אותנו לחג הפסח, וננסה להבין היום בשיעור איך זה בדיוק מתקשר.

פותחת הפרשה: {ויקרא ו, א} **וידבר ה' אל מֹשֶׁה לֵאמֹר: {ב} צו את אֶהֱרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זאת תֹּרַת הָעֵלָה הַזֶּה הָעֵלָה על מוקדה על המִזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֹּקֶר וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בו.**

כותב רש"י – **צו את אהרן**. אין צו אלא לשון זרז מיד ולדורות אמר ר' שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כ"ס.

ואלו בעצם דברי הגמרא במסכת קידושין;

אומרת הגמרא {מסכת קידושין כט, א} – תנא דבי ר' ישמעאל: כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות. זירוז דכתיב {דברים ג-כח} וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו, מיד ולדורות דכתיב {במדבר טו-כג} מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם.

אם נשים לב לדברי חז"ל, באה כאן התורה לזרז את הכהנים היות ובקרבת העולה יש חסרון כ"ס¹, ובעל כפ החיים כבר שואל, מדוע נאמר "מיד ולדורות" והלא אין לנו בית מקדש כיום וא"כ מה שייך לומר "מיד ולדורות" שהרי לא בכל הדורות יש בית מקדש;

¹ **ברוך שאמר:** מה החסרון כ"ס שיש בו? עיי' באור החיים הקדוש ובכלי יקר.

דישראל שנחפזו לצאת, וברישא צריך לגרוס דברי ר' אליעזר וכמ"ש בברכות {דף ט³}, ואבא חנן מפרש לר"א שהיה אז חפזון דשכינה שמהר לגאלם קודם הזמן כמ"ש מדלג על ההרים – שדלג על הקץ.

בחיפזון דשכינה, מביאים רבותינו ג' דעות מה טמון בזה;

אומרים חז"ל {שיה"ש רבה, סדר תנינא, אות א} – **קול דודי הנה זה בא, רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן. רבי יהודה אומר: קול דודי הנה זה בא, זה משה, בשעה שבא ואמר לישראל, בחדש זה אתם נגאלין, אמרו לו משה רבנו, היאך אנו נגאלין, והלא אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם (בראשית טו, יג): ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה, ועדין אין בידנו אלא מאתים ועשר שנה, אמר להם הואיל והוא חפץ בגאלתכם אינו מביט בחשבונותיכם אלא מדלג על ההרים, אין הרים וגבעות האמורין כאן אלא קצים ועבורין, מדלג על החשבונות ועל הקצים ועבורין, ובחדש הזה אתם נגאלין, שנאמר (שמות יב, ב): החדש הזה לכם ראש חדשים. רבי נחמיה אומר: קול דודי הנה זה בא, זה משה, בשעה שאמר לישראל, בחדש הזה אתם נגאלין, אמרו לו משה רבנו היאך אנו נגאלין והלא אין בידנו מעשים טובים, אמר להם הואיל וחפץ בגאלתכם אינו מביט במעשיכם הרעים, ובמי הוא מביט בצדיקים שבכם ובמעשיהם, כגון עמרם ובית דינו... רבנן אמרי: קול דודי הנה זה בא, זה משה, בשעה שבא ואמר לישראל, בחדש הזה אתם נגאלין, אמרו לו משה רבנו היאך אנו נגאלין וכל מצרים מטנפת מעבודת כוכבים שלנו, אמר להם הואיל והוא חפץ בגאלתכם אינו מביט בעבודת כוכבים שלכם, אלא מדלג על ההרים, ואין הרים אלא עבודת כוכבים, היאך מה דאת אמר (הושע ד, יג): על ראשי ההרים יזבחו ועל הגבעות יקטרו.**

א"כ יש לנו ג' דברים שכותב לנו המדרש, לגבי החיפזון דשכינה: א', הקב"ה מדלג על החשבון של הארבע מאות שנה ומוציא אותנו קודם הזמן – לאחר 210 שנים. ב', הקב"ה לא מתבונן במעשיהם הרעים – הגם שלא היה בידם מעשים טובים. ג', הקב"ה 'דילג' על הע"ז – למרות שכל מצרים היתה מלאה בעבודה זרה, הקב"ה היה חפץ בגאולת ישראל ולא התבונן בע"ז שלהם.

ממשיך המכילתא ואומר, שלעתיד לבוא – בגאולה העתידה, לא תהיה גאולת ישראל באותה צורה של חיפזון;

ו-ד} שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

בפרשת בא, כאשר משה רבינו מצוה את עם ישראל לאכול את קרבן הפסח, מזהירה התורה לאכול אותו בצורה מסוימת;

אומרת התורה: {שמות יב, יא} **וככה תאכלו אותו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה'.**

א"כ אכילת קרבן פסח צריכה להיאכל במהירות. עד כדי כך שהנושא של החפזון מהווה בסיס ליציאת מצרים, שבהגדה אנחנו אומרים: **"מצה זו שאנו אוכלים, על שום מה. על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, וגאלם מיד..."**

א"כ מלבד האכילה של קרבן הפסח בחיפזון, גם המצה עצמה, מהווה סמל ליציאת אבותינו ממצרים בחיפזון.

כותב הרמב"ם {מורה נבוכים ח"ג מ"ו} – אבל הדינים המיוחדים בפסח והם שנאכל צלי אש בלבד, ובבית אחד, ועצם לא תשברו בו, הם כולם טעמים פשוט, כי כשם שהמצה למהירות כך הצלי למהירות, ואין שם שהות לעשות מטעמים ולתקן תבשילין, ואפילו השהייה בשבירת עצמיו והוצאת מה שבהן אסור, כי כבר הזכיר כללו של דבר בכל זה והוא אמרו ואכלתם אותו בחפזון, ואין עם החפזון שהות לשבירת העצם ולא לשגר ממנו מבית לבית ולחכות לשליח עד שיחזור, כי כל אלו מעשה רשלנות והתמהמהות, והיתה המטרה לפעול בחפזון ובמהירות ...

בא המכילתא, ומביאה ג' דעות ממה נבע החיפזון;

אומר המכילתא {פרשת בא} – ואכלתם אותו בחפזון. זה חפזון מצרים² ... רבי יהושע אומר: ואכלתם אותו בחפזון זה חפזון ישראל [שמיהרו לצאת ממצרים] ... אבא חנן משום רבי אלעזר אומר: זה חפזון שכינה...

נשאלת השאלה – מה הנפקא מינא ביניהם?

אומר המלבי"ם – ור' אליעזר ור' יהושע פליגי חפזון דמי, שר' אליעזר ס"ל דאכילת פסחים עד חצות ואז פ"י חפזון של מצרים, וישראל לא נחפזו כמ"ש ולכל ב"י לא יחרץ כלב לשונו, ור' יהושע ס"ל דנאכל עד הבקר ואז היה חפזון

³ **ברוך שאמר:** שם מובאת מחלוקת, עד מתי מותר לאכול קרבן פסח; שיטתו המפורסמת של ר' אלעזר בן עזריה, שקרבן פסח נאכל עד חצות. ואליבא לשיטת ר' עקיבא שקרבן פסח נאכל עד עלות השחר. אנו נוהגים לאכול את האפיקומן עד חצות הלילה – כשיטת ר' אלעזר בן עזריה.

² **ברוך שאמר:** היות ומצרים מיהרו להוציא אותנו, שנאמר {שמות יב, לג} **ונקצקו מצרים על העם למחר לשלחם מן הארץ כי אמרו קלנו מיתם** – היות והמצרים פחדו שמא ימותו, לכן הם מיהרו לשלח אותנו ממצרים.

אומר התנחומא (שם אות ו) – מלך אסור ברהטים (שה"ש ז, ו). אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל: כביכול אני אסור בשבועה עמכם. בזכות מה? בזכות שתי ריצות שרץ אברהם לפני, שנאמר: ואל הבקר רץ אברהם (בראשית יח, ז), וירא וירץ לקראתם מפתח וגו' (בראשית יח, ב), הוי, מלך אסור ברהטים.

אומרים חז"ל (ילקוט שמעוני, שם רמז תתקצ"ב) – ברהטים – אלו האבות שרצו לפני כסוסים.

נשאלת השאלה – מה מונח בריצה של אברהם אבינו, שבגללה הפך הקב"ה להיות קשור אלינו בשבועה?

שאלה נוספת שצריכה ביאור;

אומרים רבותינו, שבשעה שאירח אברהם אבינו את שלושת המלאכים בביתו, אחד הפרים שרצה אברהם לשחוט לכבוד האורחים – ברח:

אומרת התורה בפרשת חיי שרה: {בראשית יח, ז} ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימחר לעשות אתו.

כותב בעל הטורים – ואל הבקר רץ. אותיות אל הקבר רץ שרץ אחריו למערה. ואל הבקר רץ. בגימטריא רץ למערה.

אומר הפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ו) – כשנגלו המלאכים עליו (=אל אברהם אבינו) היה סבור שהן אורחי עם הארץ, ורץ לקראתם ורצה לעשות להם סעודה גדולה, ואמר לשרה לעשות להם סעודה. באותה שעה כשהיתה לשה שרה, ראתה דם נדה, לפיכך לא הגיש להם מן העוגות. ורץ להביא בן בקר, וברח לפניו בן הבקר ונכנס למערת המכפלה, ונכנס אחריו שם ומצא שם אדם וחוה שוכבים על המיטות וישנים, ונרות דולקין עליהם, וריח טוב עליהם כריח ניחוח, לפיכך חמד את מערכת המכפלה לאחוזת קבר.

אברהם אבינו מגיע למערת המכפלה שנמצאת בחברון, והזהר הקדוש מסביר את משמעות השם 'חברון' היות והוא מהווה חיבור בין העולם הזה והעולם הבא.

נשאלת השאלה – למה בחר הקב"ה להראות לאברהם את מערת המכפלה דוקא ביום השלישי למילתו, ועוד, למה להראות לו את המקום דוקא לאחר שהוא רץ אחרי פר שברח לו?

אברהם אבינו הוא סמל לזריזות;

אומר המכילתא (שם) – קול דודי הנה זה בא וגו' (שיר השירים ב) ואומר הנה זה עומד אחר כתלנו. יכל אף לעתיד לבא יהא חפזון? ת"ל כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו כי הולך לפניכם ה' וגו' (ישעיה נב).

נשאלת השאלה – אם החיפזון הוא דבר כ"כ טוב, אז למה הגאולה העתידה לא תהיה ג"כ בחיפזון? ואם החיפזון זה דבר כ"כ רע, למה את כל עבודות הפסח אנחנו עושים בחיפזון?

אומרת התורה בפרשת בא: {יב, יז} ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדרתיכם חקת עולם.

אומרים חז"ל (מכילתא, בא) – ושמרתם את המצות. ר' יאשיה אומר: אל תקרא כן, אלא ושמרתם את המצוות כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה אלא אם באה מצוה לידך עשה אותה מיד.

משמע, שכל הזריזות בעשיית המצוות נלמד מעשיית המצות. וא"כ ענין החיפזון שהיה במצרים מלמד אותנו לגבי כל הזריזות בעבודת ה'.

בני עדות תימן, פותחים את ההגדה בנוסח הרמב"ם שפותח את סדר ההגדה במלים "בבהילו יצאנו ממצרים" – ובעצם בכך הם מקיימים זכר למהירות שיצאנו ממצרים.

נשאלת השאלה – מדוע פתח הרמב"ם את ההגדה דוקא בענין הזריזות שיצאו ישראל ממצרים?

בסוף ההגדה, נוהגים לומר את שיר השירים – שיר הידידות והאהבה ששרים ישראל לקב"ה. מלבד זה, נהגו בני עדות אשכנז לקרוא את שיר השירים בשבת חול המועד פסח, מתוך מגילה ולברך עליה ברכות כשיטת הגר"א, ורבותינו עומדים על כך, למה נבחרה דוקא מגילת שיר השירים ולא מגילה אחרת, ומוצאים שהרבה פסוקים בתוך המגילה קשורים לפסח – נעמוד על פס' אחד מרכזי;

אומר שלמה המלך: {שם ז, ו} ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהטים.

נשאלת השאלה – מי הוא המלך? ובמה הוא 'אסור' ומה הם הרהטים?

אומר רש"י – מלך אסור ברהטים. שמו של מקום קשור בתלתלים שנאמר (במדבר ו) נזר אלהיו על ראשו : **רהטים**. קור"נץ בלעז כן קורין לתלתלי האזרות שקושרין בהן החגורות, ד"א מלך אסור ברהטים הק"בה נקשר באהבה במצות ובריצות שאתם רצים לפניו.

מקור דברי רש"י, במדרש תנחומא בפרשת תצוה;

וְתָנִי לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי בְּנִיָּהּ, בְּשֵׁכֶר שְׁתֵּי בְּקִיעוֹת שְׁבָקָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עָצִי עוֹלָה זָכָה לְהַבְקָה הַיָּם לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁנָאֲמָר: וַיִּבְקַע עָצִי עֲלֶיהָ, וַנֶּאֱמָר לְהֵלֶן (שְׁמוֹת יד, כ"א): וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם.

עוד, אומרים חז"ל {קהלת רבה, פרשה י', אות ט} – **אמר רבי מיאשיה בשכר שתי בקיעות שבקע אברהם אבינו על הר המורה, זכה לקרע הים לבניו שנים עשר קרעים.**

דבר נוסף, אומר המדרש {ילקוט שמעוני, פרשת בשלח, רל"ה} – {שמות כד, יד} **וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר וַיִּשְׁקֶף ה' אֶל מִחְנֶה מִצְרַיִם בְּעֶמֶד אֵשׁ וָעָנָן וַיִּהְיֶה אֶת מִחְנֶה מִצְרַיִם. בְּלִילָה רָצָה גְּבִירָאֵל לְהַרְגוֹ אֶת מִצְרַיִם. א"ל הַקֹּב"ה: הַמֵּתֵן לָהֶם עַד אוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁפָּעַל אֲבִיהֶם עִמִּי, שְׁנֵאֲמָר: וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. כִּיֹּן שִׁשְׁמַע גְּבִירָאֵל כֵּךְ, לֹא נִגַּע בָּהֶן כָּל הַלַּיְלָה, שְׁנֵאֲמָר: וְלֹא קָרַב זֶה אֵל זֶה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּדִיּוֹק שֶׁקָּם אַבְרָהָם אָבִינוּ לַעֲקִידָה, נָכָה אֶת מִצְרַיִם!**

עוד, אומרים חז"ל {מדרש ויושע} – **וכשראו ישראל שהמצריים נוסעים אחריהם נבהלו ופרחה נשמתם, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, נרד ונעשה נקמה במצרים ונשמור בניך מידם? וענה להם אני בעצמי ארד ואשמור את בני ישראל בשכר שעשה אברהם אביהם רצוני שנאמר "וישכם אברהם בבקר", וכשהגיע אותה שעה שעמד אברהם אביהם בתפלה באותה שעה הסתכל הקב"ה במחנה מצרים ויהומם וינערם, שנאמר "ויהי באשמות הבקר וישקף ה' על מחנה מצרים".**

א"כ למדנו, שקריעת ים סוף היתה בזכות אברהם אבינו, וכן הריגת המצרים היתה ג"כ בזכות השכמת הבוקר של אברהם. לעומת זאת, מצינו במקום אחר שקריעת ים סוף דוקא לא היתה בזכות אברהם אבינו;

אומרים חז"ל {מדרש שוחר טוב בתהלים, מזמור קי"ד} – מפני מה נבקע הים? **ראה ארונו של יוסף יורד לים. אמר הקב"ה: ינוס מפני הנס שנאמר {בראשית לט} וינוס ויצא החוצה. אף הים יהיה נס מפניו, הוי הים ראה וינוס.**

משמע מכאן, שהים נבקע דוקא בגלל ארונו של יוסף ולא בזכות אברהם אבינו – והשאלה שנשאלת היא, בזכות מה נבקע הים? ואם בזכות שניהם, אז למה צריך את זכות שניהם?

עוד אומרת התורה בפרשת העקידה: {כב, ו} **"וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת עָצִי הָעֶלְיָה וַיִּשְׁחֶם עַל יִצְחָק בְּנֵו וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת הָאֵשׁ וְאֶת הַמֶּאֱקָלֶת וַיִּלְכְּוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו" – ולמה נקרא שמה 'מאכלת'? אומרים חז"ל, היות ועם ישראל 'אוכל' בזכותה עד עצם היום הזה**

שואל הגאון מוילנא {קול אליהו, וארא} – וי"ל דהנה אמרו חז"ל {חולין קמ"ב, א}: שכר מצוות בהאי עלמא ליכא. והטעם, אחרי כי המצוה היא ענין רוחני - אין העולם ומלואו כדאי

בשלישי למילה⁴, יושב אברהם אבינו בפתח אהלו ומצטער על כך שלא מגיעים אורחים; הקב"ה רואה בצערו ומזמן לו שלשה מלאכים בדמות בשר ודם. הוא מכניס אותם אליו הביתה וכל מה שהוא עושה עבורם היה בזריזות;

בראש ובראשונה הוא פונה לשרה אשתו ואומר לה: {בראשית יח, ו} **מִהְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֵלֶת לּוֹשִׁי וְעֹשִׂי עֲגוֹת; עוֹד נֹאמֵר {יח, ז} וַיִּתֵּן אֶל הַנֶּעֱר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ – הַכֹּל בְּמַהֲרֹת! אֵין רִגְעָה שֶׁל מִנוּחָה!**

עם כל הזריזות במעשיו של אברהם אבינו שהזכרנו עד כה, לומדים רבותינו פרט אחד;

כותב המסילת ישרים {פ"ז בביאור חלקי הזריזות} – **וכן תמצא כל מעשיהם של צדיקים תמיד במהירות. אברהם כתוב בו {בראשית יח, ו} וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי וגו', ויתן אל הנער וימהר. רבקה, {שם כד, כ} ותמהר ותער כדה וגו'. וכן אמרו במדרש {על אשת מנוח} {במדבר רבה י, ה} ותמהר האשה וגו' {שופטים יג, י}, מלמד שכל מעשיהם של צדיקים במהירות, אשר לא יתנו הפסק זמן לא אל התחלת המצוה ולא אל השלמתה. ותראה שהאדם אשר תלהט נפשו בעבודת בוראו, ודאי שלא יתעצל בעשית מצותיו, אלא תהיה תנועתו כתנועת האש המהירה, כי לא ינוח ולא ישקוט עד אם כלה הדבר להשלימו.**

למרות שכל מעשיהם של צדיקים בזריזות, הלימוד של 'זריזים מקדימים למצוות' נלמד בשלב מאוחר יותר;

כשאברהם אבינו מצטווה על העקידה, אומר לו הקב"ה: {בראשית כב, ב} **קַח נָא אֶת בְּנֶךָ אֶת יִחִידְךָ אֲשֶׁר אֹהֲבָתְךָ אֶת יִצְחָק וְלֶךְ לָךְ אֶל אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לַעֲלֹה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ – {ג} וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמורוֹ וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נַעֲרָיו אֹתוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנֵו וְגו';**

אומרת הגמרא {מסכת פסחים ד, א} – **{ויקרא יב-ג} וביום השמיני ימול בשר ערלתו. ותניא: כל היום כולו כשר למילה אלא שזריזין מקדימים למצות, שנאמר {בראשית כב-ג} וישכם אברהם בבקר.**

א"כ את הזריזות במצוות לומדים דוקא ממעשה העקידה. החיפזון הראשון – של האבא הראשון – אברהם אבינו, נלמד בפסח. לא רק שהכל נעשה בזריזות, אלא מלמדים אותנו רבותינו שכל מה שזכינו לקריעת ים סוף, נובע מאותה הכנסת אורחים של אברהם אבינו שהיתה בפסח;

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה נה, אות ח} – **{בראשית כב, ג}: וַיִּבְקַע עָצִי עֲלֶיהָ, רַבִּי חֵיָא בְּרִי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי מִיָּאֲשָׁא**

⁴ **ברוך שאמר:** אומרים רבותינו, שפסח היה.

יש להבין מה היתה התביעה על משה? שימול את בנו ברחובה של עיר?! הרי בודאי היה עליו למצוא מקום מתאים לעשות בו את מצות המילה. אלא שהיה בזה פגם כלשהו בזריזות של משה, כפי שחז"ל התבטאו "נתעסק במלון תחילה", כי היה צריך למהר יותר למצות המילה, ואת חסרון השלימות הזה הגדירו חז"ל "נתרשל", ואע"פ שאח"כ אמרו "ח"ו לא נתרשל", אין כוונתם לסתור מה שאמרו תחילה, כי א"כ לא היו אומרים מלכתחילה ביטוי נוקב כזה "נתרשל", אלא שבאו לומר שלא היתה התרשלות פשוטה וגסה כבמדריגות נמוכות, אלא לפי רום מדרגת משה רבינו היתה עליו תביעה על חסרון בזריזות. בודאי כאשר משה חיפש מלון ראוי והגון – "נתעסק במלון", חשב לתועלת מצות המילה כדי לקיים אותה בהידור, אלא בשמים בדקו ומצאו שהיה בזה איזה נקודה של רפיון, וחסרון זה מגדירים בשמים "נתרשל" ועל זה נתחייב משה מיתה.

עדיין צריך להבין איך ביקש ה' להמית את משה על אף שייעד אותו לגאול את ישראל, ואע"פ שאמרו חז"ל {יבמות ק"א}:"הקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה", אבל כאן כל גאולתם של ישראל היתה תלויה במשה רבינו הגואל, כמו שאמרו: "אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם", ואם ימות משה לא יגאלו ישראל כעת, ויצטרכו לחכות עד שיוולד ויגדל גואל חדש, א"כ איך יתכן שבגלל פגם במעלת הזריזות של משה תדחה הגאולה וישארו ישראל במצרים?

כדי ליישב את הדברים, נצטרך לגשת לדברי ר' פינחס בן יאיר במסכת עבודה זרה;

אומרת הגמרא {שם כ, ב} – א"ר פנחס בן יאיר: תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות⁶, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש, רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים.

הרמח"ל מקדיש לענין הזריזות ד' פרקים בספרו **מסילת ישרים**, ובראש ובראשונה הוא כותב, שמה שהקדים ר' פנחס את הזהירות לפני הזריזות, משום "סור מרע ועשה טוב" – אתה לא יכול לגשת לזריזות לפני שסרת מהרע היות והזריזות היא מצות 'עשה' והזהירות היא מצות 'לא תעשה'. לכן הדבר הראשון שיש לעשות זה לסור מן הרע;

כותב הרמח"ל {מסילת ישרים פ"ו בביאור מדת הזריזות} – אחר הזהירות יבוא הזריזות, כי הזהירות סובב על ה"לא

לשלם אפילו שכר מצוה אחת⁵, וכמו שאמרו חז"ל {אבות ד, יז} יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה, אם כן היאך אנו ניזונים בזכות המצוות שעשו אבותינו?

ועוד, אם **הגאון מוילנא** שואל את השאלה על המאכלת, למה שלא נשאל את אותה שאלה גם על בקיעת עצי העולה של אברהם אבינו?!

שאלה נוספת שצריכה ביאור, היא שאלתו של **השפתי חיים, לר' חיים פרידלנדר** זצ"ל;

כותב ר' חיים פרידלנדר {שפתי חיים פרשת שמות} – לאחר שהקב"ה הרבה להפציר במשה שילך בשיחותיו להוציא את בני ישראל ממצרים, ובסופו של דבר הסכים משה, והנה בדרך במלון מבקש ה' להמיתו, וציפורה אשתו הצילה אותו ממוות, ככתוב {שם כה} "וַתִּקַּח צִפּוֹרָה צֵר וַתִּכְרֹת אֶת עֶרְלַת בְּנֶהּ וַתִּגַּע לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי חֲתַן דָּמִים אַתָּה לִי", ומנין ידעה את הסיבה לכך שהמלאך מבקש להמית את משה? כי ראתה ש"היה המלאך נעשה כמין נחש ובולעו מראשו ועד ירכו, וחוזר ובולעו מרגליו ועד אותו מקום – הבינה ציפורה שבשביל המילה הוא" (רש"י שמות ד, כד).

התביעה על משה היתה "לפי שלא מל את אליעזר בנו, ועל שנתרשל נענש עונש מיתה" (רש"י שם), חז"ל נקטו כאן בביטוי חריף על משה "נתרשל". אלא שאח"כ הוסיפו "תניא אמר רבי יוסי ח"ו לא נתרשל" כפשוטו שלא רצה למול, "אלא אמר אמול ואצא לדרך סכנה היא לתינוק עד שלשה ימים", יהיה זה פיקוח נפש עבור התינוק לצאת לדרך מיד אחר המילה, אלא "אמול ואשהה שלשה ימים, הקב"ה ציונו לך שוב מצרימה", כל יום של המתנה מלמלא את השליחות מסכנת חיי יהודים רבים וגורמת למותם, כמבואר בחז"ל {שמו"ר א, לד}: ויאנחו בני ישראל, למה נאנחו לפני שאמרו חרטומי מצרים אין לך רפואה אם לא נשחוט מקטני ישראל מאה וחמשים בערב ומאה וחמשים בבוקר ורחץ בדמיהם שתי פעמים ביום", וזו רק דוגמא אחת מני רבות שסבלו משעבוד מצרים, א"כ בכל יום נהרגו מבני ישראל, לכן הזדרז משה לשוב למצרים לפני שמל את בנו.

"ומפני מה נענש מיתה? שנתעסק במלון תחילה", כי כשהגיע למצרים היה צריך מיד למול את בנו, ואילו הוא – כהגדרת חז"ל – נתעסק במלון, היינו עשה עסק וחיפש מקום הגון למלון.

⁵ **ברוך שאמר:** למה הדבר דומה? לאחד שקיבל צ'ק של 60 מיליון דולר והלך לקנות איתו סוכריית טופי – אין אפשרות למוכר להחזיר לו עודף על סכום כזה! – כך הם המצוות בעולם הזה – אין אפשרות לשלם את שכרם בעולם החומרי הזה!

⁶ **ברוך שאמר:** במדרש שיר השירים א' ט', מובאים אותם הדברים של ר' פנחס בן יאיר, רק ששם כתוב "זריזות מביאה לידי נקיות" – הזריזות היא בראש הרשימה.

א"כ ג' היסודות הראשונים – אש רוח ומים, אלו דברים שנעים במקומם; האש מתפשטת והולכת. המים זורמים והרוח זזה. הדבר היחיד שלא זז ולא מתנועע ממקומו, הוא יסוד העפר. וכך האדם נקרא 'אדם' היות והוא נלקח מן האדמה – הגם שהוא מורכב מכל ד' היסודות, המהות שלו זו האדמה – כי יסודו מעפר וסופו לעפר, ולכן אומר לנו המסילת ישרים – "כי טבע האדם כבד מאד, כי עפריות החמריות גס".

ממשיך המסילת ישרים ואומר {סוף פרק ז'} – **ואולם האדם אשר אין החמדה הזאת לוהטת בו כראוי, עצה טובה היא לו שידרז ברצונו, כדי שימשך מזה שתולד בו החמדה בטבע, כי התנועה החיצונה מעוררת הפנימית, ובודאי שיותר מסורה בידו היא החיצונה מהפנימית. אך אם ישתמש ממה שבידו, יקנה גם מה שאינו בידו בהמשך, כי תולד בו השמחה הפנימית והחפץ והחמדה מכח מה שהוא מתלהט בתנועתו ברצון.**

פירוש הדבר, כדי להגיע לזריזות הפנימית של הנפש, יש לעשות פעולות חיצוניות, וכך כותב גם **החינוך** – "אחר המעשים נמשכים הלבבות".

א"כ כאשר מצוה משה רבינו את עם ישראל להתכונן לגאולה, הדבר הראשון שהוא אומר להם זה {שמות יב, כא} **מִשְׁכְּנוֹ וְקַחוּ לָכֶם – מִשְׁכְּנוֹ** זהו ה'סור מרע' – דבר ראשון להתנתק מהעבודה זרה! – זוהי פרשת צו; זהו 'שבת הגדול' – **"מִשְׁכְּנוֹ יִדְיֶכֶם מֵעֲבֹדָה זָרָה!"** –

מכאן נוכל לגשת לשלב הבא בסולם הערכים של ר' פנחס בן יאיר – **"זהירות מביאה לידי זריזות"**;

איך אפשר לקחת אנשים שהיו 210 שנים במצרים, בתוך עבודה זרה; אנשים שמעידים על עצמם שאין בהם מעשים טובים, ולהוציא אותם מעבודה של זהירות לזריזות?! – אומר לנו **הרמח"ל**, שהדרך היחידה היא לעשות תנועה חיצונית שתעורר כבר את הפנימית; פעולות חיצוניות בזריזות, יגררו אחריהם את הלב מבפנים! – לכן כדי להוציא את עם ישראל ממצב של זהירות לזריזות, נתן להם הקב"ה לעשות פעולות **בחיפזון** – אפיית מצות במהירות, הפעולות לקרבן הפסח וכו'.

עפ"י הדברים האלה, נוכל להבין על מה היתה הטענה על משה רבינו;

כותב השפתי חיים – על כרחך למדנו מכאן את נחיצות הזריזות לקיום המצוות – "זריזים מקדימים למצוות", וכאשר יש חסרון בשלימות הזריזות מהווה הדבר פגם בעצם המהות של האישיות. ואם בדין שמים נתבע משה על התרשלות בקיום מצות מילה, כל עוד לא תיקן את המעוות,

תעשה" והזריזות על ה"עשה", והיינו (תהילים לד, טו) **סור מרע ועשה טוב**. וענינו של הזריזות מבואר, שהוא ההקדמה למצות ולהשלמת ענינם. וכלשון הזה אמרו זכרונם לברכה (פסחים ד, א; יומא כח, ב) **זריזים מקדימים למצות ... תראה כי טבע האדם כבד מאד, כי עפריות החמריות גס, על כן לא יחפוץ האדם בטורח ומלאכה. ומי שרוצה לזכות לעבודת הבורא יתברך, צריך שיתגבר נגד טבעו עצמו ויתגבר ויזדרז, שאם הוא מניח עצמו ביד כבודות, ודאי הוא שלא יצליח. והוא מה שאמר התנא (אבות ה, כ) הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. וכן מנו חכמים זכרונם לברכה (ברכות לב, ב) בדברים הצריכים חיזוק, תורה ומעשים טובים. ומקרא מלא הוא (יהושע א, ז) חזק ואמץ מאד לשמר לעשות ככל התורה אשר צוך משה עבדי, כי חיזוק גדול צריך למי שרוצה לכפות הטבע אל הפכו.**

כדי לבאר את דברי הרמח"ל, נצטרך לגשת לדברי המהרש"ו בספרו **שערי קדושה** בשער השני;

כותב ר' **חיים ויטאל** {שערי קדושה חלק א', שער ב'} – דע כי כל המדות הרעות, מושרשות בארבע מדרגות נפש היסודית מצד הרע והקליפה אשר בה, ולכן כל המדות רעות נחלקות לארבעה מינים וזה פרטם:

יסוד האש ממנו נמשכת הגאווה הנקראת גסות הרוח להיותו היסוד הקל וגבוה מכולם. ובכללה הכעס, כי מפני הגאווה מתכעס האדם כשאין עושים רצונו, ואילו היה שפל רוח ומכיר חסרונו לא היה מתכעס כלל, נמצא כי הגאווה והכעס מדה אחת הם. ותולדותיה שלש. הקפדנות בלבד, כי לולא הגאווה לא היה מקפיד בלבד, כענין שבארנו בענין הכעס ובקשת השררה והכבוד להתגאות על הבריות. והשנאה לזולתו על היותו גדול ממנו, וזה ענף מהגאווה גם כן.

יסוד הרוח ממנו נמשך דבור הנקרא שיחה בטלה לדברים שאין בהם צורך כלל או נפשי או גופני. ותולדותיה ארבעה. והן, לדבר חנף, ושקרים, ולשון הרע, ולגלות שבחיו לבריות להתגדל בפניהם.

יסוד המים ממנו תאות התענוגים כי כן המים מצמיחים כל מיני תענוג, ותולדותיה שתיים. החמדה, לגזול ממון חברו ואשתו וכל אשר לו להתענג בהן. והקנאה, כי יקנא בחברו, אשר לו ממון רב וכיוצא להתענג בו.

יסוד העפר ממנו מדת העצבות בכל פרטיו, ותולדותיה אחת והוא העצלות לקיים התורה והמצוות מפני עצבונם על השגת קנייני הבלי העולם הזה, או על היסורין הבאים עליו ואינו שמח בחלקו בשום דבר, גם עינו לא תשבע עושר.

וכו' – היא באה לומר לנו שהוא עקר מעצמו את כל החומרות!

אומרים חז"ל {תנחומא, וירא אות ד} – [אמר הקב"ה לאברהם:]
אַתָּה אֲמַרְתָּ לָהֶן יִקְחָ, אֲנִי נֹתֵן לְבִנְיָךְ מִצּוֹת פֶּסַח, שְׁנֵאמַר:
וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁהָ (שְׁמוֹת יב, ג). אַתָּה אֲמַרְתָּ לָהֶן נָא, אֲנִי
נֹתֵן לְבִנְיָךְ מִצּוֹת פֶּסַח, אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא (שְׁמוֹת יב, ט).

א"כ את כל מצוות הפסח, זכינו בזכות הכנסת האורחים של אברהם אבינו!

לכן כאשר רוצה הקב"ה להוציא את עם ישראל ממצרים, הוא צריך לעשות להם ניסים שהם למעלה מגדר הטבע; הקב"ה צריך להתנות תנאי עם הים עוד מששת ימי בראשית, כדי שיבקע בפני עם ישראל וכו'.

באים רבותינו ואומרים לנו כיצד זוכים לניסים;

אומרת הגמרא {מסכת ברכות כ, א} – אמר ליה רב פפא
לאביי: מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא במה שונים
דורות ראשונים שהתרחשו להם נסים ? ומאי שנא אנן דלא
מתרחיש לן ניסא ומה שונים הדורות שלנו שאין מתרחשים לנו
נסים ? אי משום תנויי אם משום מעלתם בלימוד התורה, הרי
בשני דרב יהודה בשנותיו של רב יהודה כולי תנויי בניזקין
הוה כל לימודם היה בניזקין [בבא קמא בבא מציעא בבא בתרא];
כלומר, ולא היו גדולים בכל גמרא של שאר הסדרים כי אם בניזקין.
ואנן קא מתנינן שיתא סדרי ואנחנו הרי לומדים כל ששת
הסדרים. ועוד, כי הוה מטי רב יהודה כשהיה מגיע רב יהודה
ללמוד סוגיא בעוקצין שבסדר טהרות, כגון המשנה: האשה
שכובשת ירק בקדרה [טהרות ב, א], ואמרי לה ויש אומרים
שהיה כשהגיע למשנה: זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים
[עוקצין ב, א], אמר היה רב יהודה אומר: הויות דרב ושמואל
קא חזינא הכא הקושיות של רב ושמואל אני רואה כאן, כלומר,
טעם המשניות האלה קשה עלי ככל הקושיות שרבותי רב ושמואל
היו מתקשים בהן בכלה התלמוד. ואנן קא מתנינן בעוקצין
תליסר מתיבתא והרי אנחנו שונים גם בהלכות עוקצין כמו בכל
התלמוד שלשה עשר פנים שונים של משניות וברייתות, הרי אנחנו
עולים על הדורות הראשונים בלימוד התורה, ואף על פי כן אילו
רב יהודה כי הוה שליף חד מסאניה כשהיה חולץ נעל אחד
משום עינו להשתתף בצער הציבור על עצירת הגשמים אתי
מטרא בא הגשם מיד; ואנן קא מצערינן נפשינן ומצוח קא
צוחינן ולית דמשגח בן ואנחנו מצערים עצמנו וזועקים בתפילה
ואין משגיח בנו, שאין אנו נענים. ונשאלת השאלה במה אנו שונים
מדורות ראשונים? אמר ליה אביי לרב פפא: קמאי הוו קא מסרי
נפשייהו אקדושת השם הראשונים היו מוסרים את נפשם על
קדושת השם, ואילו אנן לא מסרינן נפשינן אקדושת השם ולכן
אין אנחנו זוכים לנסים. כי הא כמו העובדה: דרב אדא בר
אהבה חזייה לההיא כותית דהות לבישא כרבלתא בשוקא
שראה כותית שהיתה לובשת בשוק בגד חשוב כעין מה שהיו

היה בו חסרון מהותי שמנע ממנו מלהיות הגואל, ויתירה מכך מלקבל את התורה ...

אם אלה הדברים, נוכל להבין כעת את הקשר בין יציאת
מצרים לאברהם אבינו:

כל פעולותיו של אברהם אבינו היו במהירות – רץ לקראת המלאכים, ממנה לאהלו, מזרז את ישמעאל ושרה – ולמה? כי ע"י עשיית המעשים בזריזות, הלב יגרר גם הוא; כל פעולה שנעשית בזריזות, עוקרת מהאדם את החומרות שמקשה עליו את עשיית המצוות, כי דרך החומר להיות עצל!

ממשיך הרמח"ל ואומר – כללו של דבר, חיזוק גדול צריך האדם להתחזק ולהתגבר בזריזות לעשות המצוות, בהשליכו מעליו כובד העצלה המעכבת על ידו. ותראה שהמלאכים נשתבחו במדה הטובה הזאת, שנאמר בהם (תהלים קג, כ) גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. ואומר (יחזקאל א, יד) והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק. והנה אדם הוא אדם ולא מלאך, על כן אי אפשר לו שגיע לגבורתו של המלאך. אך ודאי, שכל מה שיוכל להתקרב במדרגתו אליו, ראוי שיתקרב. ודוד המלך היה משבח על חלקו ואומר (תהלים קיט, ס) חשתי ולא התמהמהתי לשמר מצותיך.

אומרים חז"ל {תנחומא, וירא, אות ד} – וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה
שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרֶץ לִקְרֹאתָם. הַתְּחִיל דָּם
הַמִּלָּה לְטַפֵּטֵף. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: בִּשְׂכַר חַיִּי,
שְׁבִזְכוּתְךָ אֲנִי אֲחוּס עַל בְּנִיךְ בִּשְׁנֵי דָמִים וְאֶפְרַע
מִשְׁוֹנְאֵיהֶם, שְׁנֵאמַר: וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְּבוֹסֶסֶת
בְּדָמֶיךָ (יחזקאל טז, ו), שְׁנֵי דָמִים, שְׁנֵאמַר: וְאָמַר לָךְ
בְּדָמֶיךָ חַיִּי, זֶה דָּם פֶּסַח. וְאָמַר לָךְ בְּדָמֶיךָ חַיִּי, זֶה דָּם
הַמִּלָּה.

לכאורה, מה פתאום אתה רץ אחרי עגל – וכי לא יכלת לתת להם לאכול חמאה וחלב? – התשובה היא שהוא יכל. אבל הוא רצה לקיים את מצות הכנסת האורחים בהידור – ג' לשונות בחרדל! אמר לו הקב"ה: "בשלישי למילה אתה רץ כדי לקיים מצות הכנסת אורחים בהידור?!" – א"כ ביטלת את החומרות מעליך! – ולכן דוקא ברגע הזה, הראה לו הקב"ה את מערת המכפלה – מקום החיבור בין העולם הזה לעולם הבא! אדם שניתק את עצמו מכל המושג של העולם הזה – חומרות, הוא האדם שיכול כבר להתחבר לעולם הבא!

אם נשים לב, הניסיון הראשון של אברהם אבינו התחיל בהליכה, שנאמר (בראשית יב, א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וְגו', וכך גם הניסיון האחרון היה בהליכה, שנאמר (שם כב, ב) וְלֵךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה; הקב"ה מנסה אותו כיצד הוא ילך למצוה – האם בזריזות או שמא באיטיות. וכאשר אומרת לנו התורה: {שם שם ג} וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

לו על הולדת יצחק; בפסח יוצק אברהם אבינו את מידת הזריזות, כאשר הוא מארח את המלאכים בביתו – שם הוא רץ אחר הבקר, שם מטפס לו דם המילה ושם נוסד עם ישראל – שלעתיד לבוא, יזכו לצאת ממצרים בזכות שתי מצוות: דם פסח ודם מילה!

ע"פ הדברים האלה, מובן כעת שכל היסוד של חג הפסח בנוי על זריזות בעבודת ה' היות והחג הזה נוסד ע"י אברהם אבינו, וכל מה שזכינו לו בחג הזה, היה בזכותו של אברהם אבינו!

שאלנו, איך יכול להיות שעד היום אנחנו אוכלים בזכות אותה מאכלת שעל ידה עקד אברהם אבינו את יצחק והרי שכן מצוות בהאי עלמא ליכא?

אומר הגאון מוילנא – אבל הענין כך הוא, דבאמת המצוה עצמה אין לה תשלומים בעולם הזה, אבל הזריזות וההידור וכיוצא בו במצוות אבותינו, אותה הזכות אנו אוכלים.

והנה התורה הקדושה סיפרה לנו מקודם מכל ההכנות והזריזות שעשה אברהם אבינו ע"ה לקיים מצות העקידה – השכים בבוקר, חבש בעצמו את חמורו, ובקע עצי עולה וכו' {בראשית כב, ג}, להודיענו כי מכל זאת אנחנו אוכלין בעולם הזה, אבל עיקר המצוה שעשה אברהם אבינו ע"ה ביום השלישי נשארה לנו לעתיד לבא. וזהו שאמרו חז"ל את הכתוב "יחינו מיומים", ר"ל, כל מה שאנו אוכלים בחיינו הוא ממה שעשה אברהם אבינו ע"ה ביומיו, דהיינו בשני ימים הראשונים⁷, הוא הזריזות וההידור כנז"ל, אבל ביום השלישי, ר"ל, במה שעשה ביום השלישי, דהוא עיקר מצות העקידה על ידי זה יקימנו לעתיד לבא ונחיה לפניו.

פירוש הדבר, את השכר על מעשה העקידה – זה לעתיד לבוא. אבל מה שאנחנו זוכים כיום, זה בזכות הזריזות של אברהם אבינו!

אם נלך לנדבך נוסף – פסח קשור גם לשבועות. יוצאים ממצרים לקראת קבלת התורה – ומה קוראים בחג השבועות?! – את מגילת רות;

נאמר במגילת רות: {ג, יח} **וְתֹאמַר** [נעמי לרות] **שְׁבִי בְּתִי עַד אֲשֶׁר תִּדְעִין אִיךָ יִפֹּל דָּבָר כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ כִּי אִם כָּלָה הַדָּבָר הַיּוֹם.**

נשאלת השאלה – מה פירוש 'היום' – ואם זה יהיה למחר מה יהיה?!

אלא, אומרים חז"ל, שכך היא דרכם של צדיקים – "שכל מעשיהם הם במהירות בלי עצלות";

⁷ לפני העקידה.

לובשים שרי המלך. **סבר** הוא **דבת ישראל היא. קם קרעיה מינה** קרע את הבגד מעליה. **אגלאי מילתא דכותית היא** נתגלה הדבר שהיא כותית. **שְׂיִמוּהָ** הטילו עליו קנס ששמו אותו **בארבע מאה זוזי. א"ל** רב אדא בר אהבא: **מה שמך? אמרה ליה: מתון אמר לה מתון מתון ארבע מאה זוזי שויא מתון** מתון [מאתים ועוד מאתים], השם הזה גרם לי להפסיד ארבע מאות זוזים.

א"כ ללכת ולקחת את הבן היחיד שלך ולשחוט אותו, זה מעשה של מעל לגדר הטבע – "הקב"ה אמר – עושים!" – אבל לקום בבוקר בהשכמה בזריזות – זה שלב גבוה יותר! ולכן אומר הקב"ה, "אם אתה תעשה פעולה שהיא מעל לגדר הטבע, אתה תזכה ג"כ לניסים שהם מעל לגדר הטבע!" – הולך אברהם אבינו ועושה שתי פעולות שהן מעל לגדר הטבע – גם מתעורר בזריזות וגם הולך לעשות רצון בוראו – לשחוט את בנו!

לא רק אברהם אבינו עשה מעשה שהוא מעל לגדר הטבע, אלא גם יוסף הצדיק עשה מעשה שהוא מעל לגדר הטבע – בחור בן 17 שעומד בניסיון כזה של אשת פוטיפר – {בראשית לט, יב} **וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה**; אמר הקב"ה: "אתה עשית מעשה שהוא מעל לגדר הטבע, אעשה לך ג"כ נס שהוא מעל לגדר הטבע" – ומהו הנס?! שבזכות ארוננו של יוסף נבקע הים!

נשאלת השאלה – ומה פתאום התחבר יוסף עם אברהם אבינו?!

התשובה פשוטה מאד. כי יוסף היה הראשון לקיים את הגזירה של {בראשית טו, יג} **יָדַע תִּדַּע כִּי גֵר יִהְיֶה זֶרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעַנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה**;

שולח יעקב אבינו את יוסף לראות את שלום אחיו; אומרת התורה: {לז, יד} **וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אֶחָיו וְאֵת שְׁלוֹם הָצֹאן וְהַשְׁבִּי דָּבָר וַיִּשְׁלְחֵהוּ מֵעֵמֶק סִבְרֹן וַיָּבֹא שְׁקֵמָה**;

אומר רש"י – **מֵעֵמֶק סִבְרֹן**. והלא חברון בהר, שנאמר {במדבר יג, כב} ויעלו בנגב ויבא עד חברון, אלא מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים {לעיל טו, יג} כי גר יהיה זרעך.

א"כ עצם העמידה בניסיון של אשת פוטיפר – הבריחה ממקום העבירה, נתנה ליוסף את הזכות שהים יבקע מפני ארוננו ובכך יצאו ישראל ממצרים – איך??? בחיפזון! כי אבי השושלת של החיפזון הוא יוסף הצדיק, שנאמר **"וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה"**!

כותב הטור 'ס' תי"ז הלכות ר"ח – **ושמעתי מאחי הרב יהודה ... המועדים נתקנו כנגד האבות: פסח כנגד אברהם דכתיב {בראשית יח, ו} לְוִשִׁי וְעָשִׂי עֹגוֹת, ופסח היה. שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק. סוכות כנגד יעקב, דכתיב {בראשית לג, יז} ולמקנהו עשה סוכות...**

א"כ אברהם אבינו הוא היסוד של פסח; בפסח הוא קיבל את הבשורה של **"יָדַע תִּדַּע"**, ובפסח באו אליו המלאכים ובישרו

כותב הרמב"ן – {דברים ל, ו} **וּמַל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת לִבְכָּךְ וְאֶת לִבְבִּי זָרַעְךָ**. זהו שאמרו (שבת קד) הבא לטהר מסייעין אותו מבטיחך שתשוב אליו בכל לבבך והוא יעזור אותך ונראה מן הכתובים ענין זה שאומר כי מזמן הבריאה היתה רשות ביד האדם לעשות כרצונו צדיק או רשע וכל זמן התורה כן כדי שיהיה להם זכות בבחירתם בטוב ועונש ברצותם ברע אבל לימות המשיח תהיה הבחירה בטוב להם טבע לא יתאוו להם הלב למה שאינו ראוי ולא יחפוץ בו כלל והיא המילה הנזכרת כאן כי החמדה והתאווה ערלה ללב ומול הלב הוא שלא יחמוד ולא יתאוה וישוב האדם בזמן ההוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון שהיה עושה בטבעו מה שראוי לעשות ולא היה לו ברצונו דבר והפכו כמו שפירשתי בסדר בראשית (ב ט).

פירוש הדבר, היום עדיין יצר הרע שוכן בתוכנו. אבל לעתיד לבוא עתיד הקב"ה לשחוט אותו, וז"ש **וּמַל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת לִבְכָּךְ** – הקב"ה יוציא מאתנו את היצר הרע. ואז נהיה כמו אדם הראשון לפני החטא – שלא היה לו יצר הרע. ולכן אומר לנו הנביא, לעתיד לבוא לא נצטרך לעשות דברים בחיפזון; היום אנחנו צריכים לעשות את הדברים בזריזות, כדי להתגבר על החומריות. אבל כשישחט הקב"ה את היצר הרע, אנחנו נרוץ באופן טבעי לקיום המצוות!

אומרת לנו המכילתא – **"יכל אף לעתיד לבא יהא חפזון? ת"ל כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם ה' וגו' (ישעיה נב).** – לא נצטרך חיפזון לעתיד לבוא, כי החיפזון נועד לעקור את החומריות!

אומר המדרש {רות רבה, פרשה ז, אות ז} – ובעז עלה השער וישב שם והנה הגאל עבר אשר דבר בעז (רות ד, א), מה לאחורי תרעא הוה קאים מה, הוא היה מאחורי הדלת? אמר רבי שמואל בר נחמן, אפלו היה בסוף העולם הטיסו הקדוש ברוך הוא והביאו לשם, כדי שלא יהא אותו צדיק יושב ומצטער מתוך ישובו.

מגיע הגואל, אומר לו בועז: "אתה רוצה לגאול?" – {ד, ו} **וַיֹּאמֶר הַגָּאֵל לֹא אוֹכֵל לְגָאֵל לִי פֶן אֲשַׁחֵת אֶת נַחֲלָתִי גָאֵל לְךָ אֶתָּה אֶת גָּאֲלִתִּי כִּי לֹא אוֹכֵל לְגָאֵל** – "לא, אני לא יכול לגאול"; הולך בועז וגואל את השדות – בערב, חתונה של בועז עם רות!!!

בן כמה היה בועז?

אומר המדרש – בן ארבע מאות!

בגיל ארבע מאות, הוא רץ לזקנים, מחפש את הפלוני אלמוני, גואל את השדות ובאותו ערב חתונה!

נשאלת השאלה – מה היה קורה אם היה אומר בועז לרות: "תשמעי, את רוצה להתחתן? אין בעיה"; מוציא את היומן – "תשמעי, עד החודש הבא אין לי זמן, אני עמוס! עוד חודש תבואי, נסדר את הדברים?"

אומרים חז"ל, למחרת החתונה, נפטר בועז לבית עולמו! היה נשוי לרות לילה אחד, ומהלילה האחד הזה יצאה כל שושלת בית דוד!

לעתיד לבוא, הגאולה לא תהיה בחיפזון – ולמה לא? התשובה לכך היא פשוטה;

ממילא עד שתגיע הגאולה האחרונה, נצטרך להמשיך לעבוד על מדת הזריזות, ויהי רצון שנזכה לחיפזון דשכינה ונזכה לאכול מן הזבחים והפסחים ב"ב אמן ואמן!!!

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בס"ד

פרשת צו – עבד אמיתי – שנת תשס"ט.

קהות על ששוחטין את אלהיהם ולא היו רשאים לומר להם דבר ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול.

שואל מיד הבית חדש – שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול וכו'. מה שתמהים העולם דאמאי יחסוהו לנס אל השבת ולא ליום העשירי בחודש⁸? כבר נאמרו בו דברים הרבה, ואני קיבלתי דהטעם הוא לפי שבעשור לחודש עלו מן הירדן⁹ ואם היו מייחסין הנס ליום העשירי והיו קוראין יום

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת צו. היא הפרשה המקדימה את חג הפסח הבא עלינו לטובה.

כותב הטור {סימן תכ"ח} - פקדו ופסחו קודם כל קוראים פרשת צו, ולאחר מכן מגיע חג הפסח. ולמעברת בשנה מעוברת סגרו ופסחו קוראים קודם כל פרשת מצורע, ולאחר מכן מגיע חג הפסח.

כותב הטור ס' ת"ל, ס"א} – שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול. והטעם לפי שנעשה בו נס גדול שפסח מצרים מקחו בעשור, כדכתיב {שמות יב, ג} בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבֵית אָבֶת שֶׁה לְבֵית. ופסח שיצאו ישראל ממצרים היה ביום חמישי, כדאיתא בסדר עולם {פ"ה} ונמצא שעשרה בחודש היה שבת ולקחו להם כל אחד מה לפסחו וקשרו אותו בכרעי מטתו ושאלום המצריים: למה זה לכם, והשיבום: לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו. והיו שיניהם

⁸ ברוך שאמר: מעולם לא שמענו, שמצינים את היום שבו אירע הנס – אם כבר, מציינים את התאריך שבו אירע הנס, והתאריך שבו אירע הנס הוא י' בניסן, אז איך אתה יכול לקרוא ל'שבת הגדול' בשם 'שבת הגדול' על שם מה שאירע שם בשבת, הרי ישנם שנים ש'שבת הגדול' חל בערב פסח [אם פסח חל במוצאי שבת]?! הנס הגדול שאירע בו, אירע שלושה ימים קודם לכן, אז למה אתה קורא לזה 'שבת הגדול'?

⁹ עיין יהושע פ' ד' פס' יא.

נשאלת השאלה – ולמה קוראים את ההפטרה הזו, דוקא בשבת שלפני הפסח?

כותב הלבוש {לבוש החור ח"ב סימן תרפ"ה} – וברוב השנים הפשוטות יבא פרשת צו בשבת הגדול ואז מפטירין במלאכי בסופו {ג, ד} **וְעֲרַבְהָ לָהּ מִנַּחַת יְהוּדָה** שהיא מעין הפרשה ג"כ המדברת במנחות, ועוד שמסיימת בפסוק בשורת אליהו את הגאולה – **"הֲנֵה אֲנִי שֹׁלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיאִים"** וגו', שהיא מעין בשורת גאולת משה במצרים, שהיתה בשבת הגדול שהיה באותה שנה בעשור לחודש, ואמר להם "משכו וקחו לכם וגו'" לקהות שיני המצריים, ויש מקומות שאין מפטירין 'וערבה' בשבת הגדול אלא כשחל שבת הגדול בערב פסח, שהוא ממש סמוך ליום הגאולה שהיתה בפסח¹¹.

הייתי רוצה לעמוד היום על דברי ההפטרה, לחבר אותה לענייני הפסח ומשם ללמוד יסוד בעבודת ה' שלנו לקראת הפסח הבעל"ט:

פותחת ההפטרה בפסוק {מלאכי ג, ד} **וְעֲרַבְהָ לָהּ מִנַּחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם כִּימֵי עוֹלָם וְכַשְׁנִים קְדָמָנִי** – דברים שהקב"ה ערב להם, כמו המנחה שהיתה **כִּימֵי עוֹלָם** – כמו בתקופה שלא היתה כלל עבודה זרה בעולם; אלו הימים הטובים של **וְעֲרַבְהָ לָהּ** – אז הקרבנות היו ערבים לפני קב"ה, כיון שלא היתה עבודה זרה בעולם, וכך יהיה גם לעתיד לבוא ב"ב.

בהמשך ההפטרה, אומר הנביא בשם הקב"ה: {שם ז} **שׁוּבוּ אֵלַי וְאֶשׁוּבָה אֲלֵיכֶם אֲמַר ה' צְבָאוֹת** – הקב"ה קורא לעם ישראל לשוב אליו – דהיינו, לשוב בתשובה – **וְאֶמְרָתֶם בְּמָה נָשׁוּבָה** – עם ישראל חושבים שהם בסדר גמור. הם לא מבינים על מה הם צריכים לחזור בתשובה.

אם בנאדם אומר על עצמו שהוא לא צריך לחזור בתשובה, סימן שהמצב שלו 'מצוין' ברוך ה' – הוא צריך להיות האדם המאושר ביותר בעולם!

שמעתי מעשה על אחד מגדולי ישראל שבזמן שעמד להיפטר מן העולם, הגיעו אליו החברה קדישא ואמרו לו: "רב'ה, הגיע השעה שלך לעזוב את העולם – תשוב בתשובה!"; אמר להם אותו גדול: "תאמינו לי, לא היה לי זמן לעשות עבירות..."

יש לי חבר, שהוא ר"מ בישיבת 'אור שמח' בירושלים – ישיבה גדולה לבעלי תשובה. בכל פעם, בעשרת ימי תשובה,

העשירי יום גדול, היו טועים לומר שעל שם הנס שעלו מן הירדן נקרא גדול, ולכך יחסו הדבר אל השבת לפי שידוע היה שעלייתם מן הירדן לא היתה בשבת.

טעם נוסף מדוע נקראת השבת הזו בשם שבת הגדול, מביא **הפרישה**;

כותב הפרישה – ונמצא שעשרה בחדש היה שבת וכו'. עיין בדרישה ומהר"ר מרדכי יפה (לבוש סעיף א') כתב וזה לשונו: ומה שתולין הנס בשבת ולא ביום עשירי לחודש איזה יום שיהיה מפני שלא בא הנס אלא על ידי שמירת שבת שמפני שידעו המצריים שהיו ישראל שומרים השבת במצרים כדאייתא במדרש {שמו"ר א, כח} היו מתמיהין שהיו מטפלין בשה בשבת ועל ידי כך שאלו אותם לכך קורין דוקא שבת הגדול¹⁰. עד כאן לשונו. ואני שמעתי לפי שהיו יודעים שאסור לעשות קשר בשבת וראו אותם קושרים בכרעי מטתם, לכך שאלו כי לא ידעו שיש חילוק בין קשר של קיימא ובין קשר שאינו של קיימא, והשיבו כי מצות השם עליהם וכו'. וא"כ היה עיקר הנס בשביל השבת לכך קורין דוקא שבת הגדול.

סיבה נוספת, מדוע נקראת השבת הזאת בשם 'שבת הגדול', מביא **המטה משה** בשם רבו **המהרש"ל**;

כותב המטה משה {סימן תקמ"ב} – יש מקשים מאחר שכל לשונם היה לשון ארמי הוה להו לקרות 'שבת רבה' כמו לומר 'הושענא רבה'. ותיירץ מורי הרב ז"ל כי לכך קורין אותו שבת הגדול ע"ש ההפטרה שקורין בההיא שבת, דכתיב בה {מלאכי ג, כג} **הֲנֵה אֲנִי שֹׁלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיאִים לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא**. ובזה יתורץ גם כן מה שקורין אותו שבת הגדול ולא שבת גדול, אך הקשה מורי ז"ל הו' להו לקרות 'שבת וערבה' ע"ש התחלת ההפטרה כמו 'שבת חזון' 'שבת נחמו'. ונ"ל דהא והא מרומז במלת 'הגדול' ההפטרה והנס.

א"כ ברוב קהילות ישראל, יקראו בשבת זו את ההפטרה של {מלאכי ג, ד} **וְעֲרַבְהָ לָהּ מִנַּחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם כִּימֵי עוֹלָם וְכַשְׁנִים קְדָמָנִי** – כאשר ההפטרה מסתיימת בפסוק {כג} **הֲנֵה אֲנִי שֹׁלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיאִים לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא**.

¹⁰ **ברוך שאמר:** שביום השבת נאמר לבני ישראל לצאת ולקנות קרבן פסח. והיות וראו המצרים את בני ישראל באים ורוכשים כבשים בשבת, הם הבינו שיש כאן איזה אירוע חריג; שלכאורה, אם באים במהלך השבוע וקונים כבשים, אין בזה שום דבר חריג. אבל אם באים בשבת – שבד"כ עם ישראל מכונס בביתו, שהרי בחר להם משה את יום השבת כיום חופש מן העבודה – ובכל זאת הם יוצאים מבתיהם כדי לקנות כבשים, אז ודאי שזה עורר את חשדם של המצרים.

¹¹ **ברוך שאמר:** כמו שמשנה רבינו, היה האדם שבחר בו הקב"ה לגאול את ישראל ממצרים, אותו דבר אליהו הנביא, בחר בו הקב"ה להוציא את ישראל מהגלות העכשווית. והיות ובניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל, שזהו זמן המסוגל לגאולה, לכן קוראים את ההפטרה הזו בדוקא קודם הפסח.

ממשיך הקב"ה ואומר להם: {י} **הִבִּיאוּ אֶת-כָּל-הַמַּעֲשֶׂה אֶל-בֵּית הָאוֹצָר וְיִהי טָרֶף בְּבֵיתִי** – יהיה מה לתת לכהנים וללויים לאכל – והקב"ה מבקש: **"וּבְחֲנוּנֵי נָא בְּזֹאת¹² אָמַר ה' צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אַרְבוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקְתִּי לָכֶם בָּרָכָה עַד-בְּלִי-דִי..."** – "תנסו אותי, ותראו שמה שתיתנו, תקבלו בחזרה!".

בא הקב"ה ומאשים אותם בעוד אשמה: {ג} **חֲזַקוּ עָלַי דְּבָרֵיכֶם אָמַר ה'** – "אתם מדברים דברים לא יפים כנגדי" – **וְאֶמְרָתֶם מֵה-נִדְּבָרְנִי עָלַיךְ** – "אנחנו לא מבינים – איזה דברים רעים אמרנו עליך?"

והקב"ה מסביר להם אילו דברים הם אמרו: {ד} **אֶמְרָתֶם שׂוֹא עֶבֶד אֱלֹהִים וּמֵה-בָצַע כִּי שְׁמֵרְנִי מִשְׁמֶרְתּוֹ** – "חבל שעבדנו את הקב"ה! לשווא שמרנו את מצוותיו!" – כפירה!!!

ומה הם עונים לו? – **"וְאֶמְרָתֶם מֵה נִדְּבָרְנִי עָלַיךְ"** – "מה קרה, מה אמרנו? רק אמרנו שחבל שעבדנו אותך... זה כל-כך נורא? על מה אתה מתרגז כל-כך?!"

קוראים את הדו שיח הזה, ולא מבינים מה קורה כאן. לכאורה, הם אומרים דברי כפירה – **"שׂוֹא עֶבֶד אֱלֹהִים וּמֵה-בָצַע כִּי שְׁמֵרְנִי מִשְׁמֶרְתּוֹ"** – והם עוד לא מבינים מה לא בסדר בזה!

אומר הנביא: {ז} **וְהִיוּ לִי אָמַר ה' צְבָאוֹת לַיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה סִגְלָה וְחִמְלָתִי עֲלֵיהֶם כִּאֲשֶׁר יַחְמַל אִישׁ עַל-בְּנוֹ הָעֶבֶד אֹתוֹ**.

נשאלת השאלה – ממתי רחמי האב על הבן תלויים בזה שהבן עושה רצונו או לא – הרי טבע האבא, שהוא תמיד מרחם על בנו, כמ"ש {תהלים קג, יג} **כִּרְחֹם אָב עַל בְּנִים**. אם ככה, מה כוונת הנביא בדבריו **"כִּאֲשֶׁר יַחְמַל אִישׁ עַל בְּנוֹ הָעֶבֶד אֹתוֹ"**?

פסוק לאחר מכן, מסביר הקב"ה את משמעות הדברים – {ח} **וְשִׁבְתֶּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צִדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאִשָּׁר לֹא עֲבָדוּ...**

ישנה משנה במסכת אבות, שמביאה שתי מימרות אחת אחרי השניה; הא' בשם בן הא הא, ואחת בשם בן בג-בג;

מי היה בן הא הא ומי היה בן בג בג? כתוב בגמרא, שכן הא הא ובן בג-בג היו בני גרים. אבל נשאלת השאלה – מה פשר השמות האלה?

אומרת הגמרא {מסכת חגיגה ט, ב} – **א"ל בר הי להלל מאי דכתיב מה פירוש הכתוב {מלאכי ג-ח} וּשְׁבַתֶּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צִדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֹבֵד אֱלֹהִים לְאִשָּׁר לֹא עֲבָדוּ** הרי לכאורה

הוא נוהג להסתובב עם התלמידים שלו בבתייהם של גדולי ישראל. שנה אחת, לפני הימים הנוראים, הוא הגיע לאחד מגדולי ישראל והתחיל מציג לפניו כל א' וא' מבעלי התשובה; אותו גדול דור גילה התעניינות רבה בכל א' וא' מהתלמידים והתחיל שואל אותם – "מה אתה עושה?"

"אני הייתי טייס בחיל-האוויר, חזרתי בתשובה לפני חמש שנים ומאז אני רק מרחף בין שמים וארץ ברוחניות!"

"ואתה?", פנה אותו גדול לתלמיד השני.

"אני הייתי מפקד אוגדה, היום אני חייל בצבא ה'..." – ככה חלפו לפניו בערך שלשים תלמידים, והאחרון היה ראש הישיבה שלהם – החבר שלי;

"ומי אתה?", שאל אותו אותו גדול.

אמר לו החבר שלי בתמימות: "אני לא חוזר בתשובה..."

"ולמה לא באמת? לא הגיע הזמן?" 😊

אומר הקב"ה לישראל: **"שׂוֹבוּ אֵלַי וְאֶשׁוּבָה אֲלֵיכֶם... וְאֶמְרָתֶם בְּמֵה נָשׁוּב** – "אנחנו מאה אחוז בסדר, על מה נשוב?" – הלוואי עלינו 😊 הם מוכנים להתחייב בפני הנביא, שאין להם עבירות!

ובמה הקב"ה מאשים אותם? הוא מאשים אותם שהם גנבים – "אתם גונבים את הקב"ה!"

שואלים אותם אנשי הדור: {ח} **הִקְבַּע אָדָם אֱלֹהִים כִּי אַתֶּם קִבְּעִים אֹתִי** – "אדם יכול לגנוב מהקב"ה?" – ועם ישראל לא מבין את הטענה – **"וְאֶמְרָתֶם בְּמֵה קִבְּעֵנוּךְ"** – "ריבונות של עולם, תסביר לנו במה אנחנו גונבים אותך!"

משיב להם הקב"ה תשובה דרך הנביא מלאכי – "אתם גונבים אותי דרך – **הַמַּעֲשֶׂה וְהַתְּרוּמָה**" – אתם לא מפרשים תרומות ומעשרות לבית האוצר, ואם אתם לא מפרשים, אין מה לתת לכהנים וללויים, אז יוצא שאתם גונבים אותי!"

נשאלת השאלה – אם הם גונבים את המעשר והתרומה ולא מפרשים אותו לבית האוצר, אז איך הם אומרים **"בְּמֵה נָשׁוּב"** – הרי הם יודעים במה הם לא בסדר?

כל גנב שנמצא בפני עו"ד, אומר "אני לא גנב". אבל לעצמו הוא יודע, אם הוא גנב או לא. אז איך הם אומרים, שאין להם על מה לחזור בתשובה?

ממה נפשך – אם הם גונבים, אז איך הם אומרים "אין לנו על מה לחזור בתשובה", ואם הם לא גונבים, אז למה הקב"ה מאשים אותם בגניבה?

לכאורה, הדברים נסתרים מכאן ומכאן – גם בשאלה וגם בתשובה שהם משיבים.

¹² **ברוך שאמר:** שזו המצוה היחידה שהסכים הקב"ה שינסו אותו בה.

אומר הנביא מלאכי: {ג, כב} זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֵי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֶרֶב עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים.

אם נשים לב, כל הפסוקים שהזכרנו מההפטרה, מדברים סביב הענין של 'עבדות'. ולכן הייתי רוצה לנסות ולהבין, כיצד מכינה אותנו ההפטרה הזו לקראת חג הפסח:

כותב הרמב"ם (הלכות חמץ ומצה, פרק ז, הלכה ו) - בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חֵיב אָדָם לְהֵרָאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא בְּעַצְמוֹ יָצָא עִתָּהּ מִשְׁעָבֹד מִצְרַיִם שְׁנָאֲמַר (דברים ו-כג) 'וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִמִּצְרַיִם' וְגו'. וְעַל דָּבָר זֶה צִוָּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ כְּלוּמָר כְּאִלּוּ אַתָּה בְּעַצְמְךָ הָיִיתָ עֶבֶד וְיָצָאתָ לְחֵירוֹת וּנְפִידִית.

ההרגשה של אדם שיושב ליד שולחן ליל הסדר, צריכה להיות כאילו הוא היה עבד - נפדה - ועכשיו הוא חוגג את היציאה לחירות.

"בעל ההגדה" כותב לנו את זה בהגדה - בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חֵיב אָדָם לְהֵרָאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, שְׁנָאֲמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעֶבְרַת זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם.¹⁴

כדי להבין את הדברים, נפליג כעת למחזות אחרים, ולקראת סוף השיעור נחזור בחזרה אל ההפטרה ונבין מה הנביא מלאכי רוצה מאיתנו, ואיך ההפטרה הזאת מכינה אותנו לקראת חג הפסח הבעל"ט:

אני רוצה לשאול שאלה - מהי המצוה הראשונה, שנצטוו ישראל במצרים?

לכאורה, מצות קידוש החודש, שנאמר {שמות יב, ב} הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה וְגו'.

ואם נאמר שזו לא המצוה הראשונה שנצטוו בני ישראל במצרים - איזו עוד מצוה יכולה להיות?

מצות שחרור עבדים - פסוק שמופיע בפרשת וארא {ו, יג} וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וַיֹּצִאם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.

נשאלת השאלה - מה פירוש "וַיֹּצִאם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - על מה ציוה אותם?

אומר הירושלמי (מסכת ר"ה פ"ג, ה"ה) - דא"ר שמואל בר יצחק: {שמות ו} וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצוהם אל בני ישראל. על מה ציוה? על פרשת שילוח עבדים.

אם כן, אמר הקב"ה למשה: "לפני שאתה הולך לפרעה, קודם אתה הולך לבני ישראל ואומר להם: 'רבותי, אתם

היינו צדיק היינו עובד אלהים, ששניהם דבר אחד, וכן היינו רשע היינו אשר לא עבדו ומה ההבדל בין שני חלקי הפסוק? א"ל הלל לבר ה' הי, זה שנקרא בפסוק 'עבדו' וזה שנקרא 'ולא עבדו' תרוייהו צדיקי גמורי נינהו - בשניהם מדובר בצדיקים גמורים, ואולם אינו דומה שונה פרקו החוזר על תלמודו מאה פעמים שהוא נקרא בפסוק 'אשר לא עבדו' לשונה פרקו מאה ואחד פעמים, שהוא נקרא בפסוק 'עבד אלהים', ואף על פי ששניהם צדיקים, מכל מקום אינם שווים, שהרי אחד עבד את ה' יותר מחבירו. א"ל בר ה' הי להלל בתמיהה: ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו וכי משום פעם אחת שהחסיר, שלא שנה מאה ואחד פעמים, נקרא שאינו עובד אלקים? א"ל הלל: אין - אכן כך הוא צא ולמד משוק של חמרין המשכירים עצמם להוליך משא על חמוריהם, שמנהגם הוא להשכיר עצמם לעשרה פרסי בזוזא - למהלך עשר פרסאות במחיר זוז אחד, ואם נשכרו ללכת חד עשר פרסי - אחת עשרה פרסאות, בתרי זוזי - יגבו שני זוזים, הרי שבעבור פרסא אחת יותר משלם השוכר כפול.¹³

אומר תוספות - בר ה' הי להלל יש. מפרשים שגר היה והיינו בן אברהם ושרה שנתוסף ה"א בשמן וכן בג בג [שלא רצה שיקראו לו בן ה' כי כבר יש לו חבר כזה] דכולה הגמרא עולה ה' [שב"ת וגו'] לביחד שווה ה"א ולכן קרא לעצמו בן בג בג, שהכוונה לבן ה' הי'.

יוצא עפ"י דברי הגמרא, שעובד אלוקים זה מי ששונה פרקו מאה ואחת פעמים, ומי שנקרא 'אינו עובד אלוקים', זה מי ששונה פרקו מאה פעמים.

אמר לי יהודי כמה מרגליות יפות, סביב ההבדל בין שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחת פעמים:

אומרת הגמרא (פסחים ג, א) - אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.

נשאלת השאלה - איך יכול אדם להגיע לעולם הבא, ותלמודו בידו?!

אמר לי אותו יהודי: **לכאן** בגימטריא - 101 - מי שלומד מאה ואחת פעמים - זוכה שתלמודו יהיה בידו!

דבר נוסף הוא אמר לי - יש הבדל בין "זוכר" ל"שוכח" - "זוכר" בגימטריא 227, ו'שוכח' בגימטריא 328; מכאן יוצא שההבדל בין 'זוכר' ל'שוכח', זה בדיוק 101! - אז אם אתה הוגה בתורה מאה ואחת פעמים - אתה זוכר את הלימוד. אבל אם אתה לא הוגה מאה ואחת פעמים - אתה שוכח!

בואו נחזור להפטרה:

¹³ **ברוך שאמר:** ככה זה גם היום בחניונים - אתה משלם על שעה 15 ₪. אבל אם חנית עוד חמש דקות נוספות, אתה משלם עוד 15 ₪! - הם כנראה למדו את זה מהגמרא כאן 😊

¹⁴ מקור הדברים פסחים קט"ז, ב.

ידוע הסיפור על הגאון ר' חיים עוזר גרודז'נסקי (רבה של וילנה) - גאון הגאונים, ראש כנסת בני הגולה. מסופר שהוא הלך פעם לאסוף כסף לאיזו אלמנה, שלא היה לה כסף להסיק את ביתה. הלך הרב לאחד הבתים של עשירי העיר - בזמן שבחוץ הטמפ' היתה עשרים מעלות מתחת לאפס!

נעמד הרב מול דלת הבית של העשיר - עם מגפיים ומעיל, ונקש על הדלת. פתח העשיר את הדלת, כשהוא לבוש חלוק דק ורואה שמי שעומד בדלת הוא גאון הגאונים - ר' חיים עוזר - "כבוד הרב יכנס פנימה, לכבוד ולעונג לי !!!" 😊

אמר לו ר' חיים עוזר: "חבל שאלכלך לך את השטיחים - כולי בוץ. תן לי שתי דקות בחוץ ואני מסיים"

"טוב, בסדר..."

התחיל הרב לומר לו חידושים בפרשת השבוע ... אותו עשיר עומד בחוץ עם החלוק הדק, ולאט לאט הוא מתחיל להתרחק מהדלת לכיוון הבית, כי התחיל להיות לו קר - "כִּבְיָוִד הֲרֵב קָר פֶּה"

אמר לו ר' חיים עוזר: "כמה דקות ואני מסיים"

"אולי הרב יכנס פנימה, ויגיד לי מה הוא רוצה - פשוט קָר לִי !!!"

אמר לו ר' חיים עוזר: "רק רציתי להראות לך, מה מרגישה אלמנה שאין לה כסף להסקה בבית, ובשבילה באתי כדי שתעזור לה"

מה עשה כאן הרב ?! אם הוא היה נכנס אליו הביתה ומדבר איתו כשהוא נמצא ליד ההסקה על אלמנה שקופאת מקור ואין לה כסף להסקת הבית, הוא לא היה מרגיש איך זה להיות במקומה. אבל עכשיו, כשהוא נמצא בחוץ וקר לו, הוא יכול להרגיש מה מרגישה האלמנה ולפתוח את הכיס 😊

לכן ביקש הקב"ה ממשה ללכת ולצוות את בני ישראל על שחרור עבדים - כעת שהם נמצאים במצוקה ורוצים לצאת מעול העבדות - זה הזמן לדבר איתם על שחרור עבדים - כאשר הם מרגישים איך זה להיות עבד!

בא הרמב"ן בפרשת משפטים, ודן מדוע המצוה הראשונה שהתורה מדברת עליה לאחר מעמד הר סיני, זו מצות שחרור עבדים;

אומרת התורה: {שמות כא, א} **וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׁים לְפָנֶיךָ: {ב} כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָדֵי שְׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעַת**

עומדים לצאת ממצרים בעוד שנה. אבל יש לזה תנאי - כשתבואו אל ארץ ישראל ויהיו לכם עבדים, תתחייבו בפני שכל אחד ישחרר את העבד שלו בחלוף שש שנים!" - וזה פירוש "וַיִּצְאֻם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - קודם כל תלך אל בני ישראל, ותישאל אותם אם הם מוכנים לשחרר את העבדים שלהם לאחר שש שנים;

אם התשובה שלהם תהיה חיובית, תלך אל פרעה ותצוה אותו להוציא את בני ישראל מארץ מצרים. אבל אם התשובה שלהם תהיה שלילית, אז אין לך מה ללכת אל פרעה!

אומר הספר **סוכת דוד** {פרשת וארא} - וזה צריך ביאור, דלמה דוקא נצטוו זה במצרים עכשיו שהתחיל המכות והיציאה ממצרים, מה שזהו נוגע רק אח"כ לכשיבואו לא"י ויהיה להם עבדים הם ישלחו להם, ומה נוגע להם עכשיו זה, וג"כ דלמה חמור זה כ"כ שגלו מן הארץ בשביל זה ? ויש בשיחות מוסר של מו"ר הגר"ח זצ"ל [ר' חיים שמואלביץ], שכתב דדוקא בשעה שהיו הם עבדים היו יכולים להרגיש הקושי שיש בעבדות ולכן צוה זה להם דוקא באותה שעה שהיו עבדים בכדי שיוכלו לשלח אח"כ העבדים, וכל מה שקבלו האבות קל הוא כבר לבניהם לקיים¹⁵.

ויש להוסיף שהיה הכרח לצוות להם זה ושיהיו מקבלים עליהם זה, דכיון שהיו עבדים לפרעה, וכדי שיזכו לגאולה היו צריכים לקבל על עצמם שג"כ הם ישלחו לחפשי עבדים שלהם, א' דכיון שנגאלו רק ע"י זכות אבות ושבועה והברית וג"כ ע"י שצעקו לה' ... וב' מכיון שעדיין לא נשלם זמן הגלות והם יצאו בתוך הזמן ולכן הוצרכו נמי שיקבלו עליהם לשחרר עבדיהם ג"כ ועי"ז יש להם כבר זכות לשאול שישחרר אותם פרעה¹⁶, ולכן מכיון שעברו ע"ז הציווי שוב חזרו לגלות דע"מ כן היתה היציאה ממצרים מדה כנגד מדה, מה שהם ישחררו עבדיהם בתוך זמן עבדות שלהם מקץ שבע שנים, וכשעברו ע"ז נתעורר אז הקטרוג דאין להם לצאת בתוך הזמן ולכן גלו, כן יש לפרש לפי דרשת הירושלמי.

¹⁵ **ברוך שאמר:** אומר לנו ר' חיים שמואלביץ' זצ"ל, רעיון מוסרי - רק כאשר הבן אדם סובל, הוא יכל להבין את סבלו של השני. כך כשהיו בני ישראל עבדים במצרים תחת יד פרעה, הם הרגישו איך זה להיות עבדים. לכן זה היה הזמן המתאים ביותר, לצוות על שחרור עבדים.

¹⁶ **ברוך שאמר:** עם ישראל היה צריך להיות במצרים 400 שנים. אבל בפועל היו רק 210 שנים. יוצא, שהם יצאו 190 קודם - למה ? הרבה תירוצים יש בדבר, כמו קושי השעבוד השלים כו'. אבל אומר לנו כאן ה**סוכת דוד** - אתה יודע למה הם יצאו קודם ?! אמר להם הקב"ה: "אם תבטיחו שלא תשתעבדו בעבדים שלכם, אני מוכן לשחרר אתכם לפני הזמן" - זה היה התנאי שהתנה הקב"ה, לשחרור מוקדם ממצרים.

נשאלת השאלה – למה דוקא באוזן, למה דוקא האדון ולמה דוקא במרצע?

אומרת הגמרא {מסכת קידושין כב, ב} - רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה כמין חומר [תכשיט] מה נשתנה און מכל אברים שבגוף אמר הקב"ה און ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי {ויקרא כה-נה} כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע.

נשאלת השאלה – איפה בדיוק זה נאמר במעמד הר סיני?! הפעם הראשונה שמופיע "כי לי בני ישראל עבדים" זה בפרשת 'בהר'! – מה פתאום זה נאמר כאן, בהקשר למעמד הר סיני?!

ממשיכה הגמרא ואומרת – ור' שמעון ב"ר היה דורש את המקרא הזה כמין חומר: מה נשתנה דלת ומזוזה מכל כלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והוצאתים מעבדות לחירות והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע בפניהם.

נשאלת השאלה – הרי בשעה שפסח הקב"ה על דלתות ישראל, לא נשמעה שום בת קול במצרים, אז על מה בדיוק מדברת כאן הגמרא?! ועוד, מתי בדיוק נאמר "עבדים ולא עבדים לעבדים" ולמה חז"ל אומרים ששם זה נאמר?

"רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה כמין חומר..." – מה זה בדיוק 'חומר'?

אומר רש"י – חומר. צרור המרגליות וצרור הבושם תלוי בצואר לתכשיט.

שואל הסבא מקלם {אור רש"י מאמר רפ"ג} – ממתי רבותינו, נותנים קומפלימנטים לעצמם?! חוץ מזה, אין דרשה של חז"ל שהיא לא כמין חומר; כל דרשה של חז"ל זה כמו תכשיט! כל דרשה של חז"ל זה כמו בושם!

ועוד יש לשאול, למה הקב"ה כועס על בנאדם שאומר "אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי" – האם אדם שמוכר את עצמו להיות עבד לעולם פטור מהמצוות?! הוא מחויב בכל המצוות כולם; דבר אחד התירו לו – לשאת שפחה כנענית. אבל חוץ מזה, הוא מחויב בכל המצוות כולם! – אם ככה, אז למה הקב"ה אומר "עבדים ולא עבדים לעבדים" – מה אכפת לו שהוא עבד אצל מישהו?! הוא בין כה מקיים את כל המצוות כולם, אז על מה הטענה שיש עליו?!

שאלה נוספת שצריכה ביאור, מדברי מדרש בפתיחה לאיכה;

יצא לחפשי חנם: ג} אם בגפו יבא בגפו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו.

אומר רש"י - ואלה המשפטים. כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני.

המצוה הראשונה, שהקב"ה מצוה ב – ואלה המשפטים, היא "כי תקנה עבד" – מה כל-כך חשוב בזה?!

בא רבינו בחיי, ועומד על הפס' הזה;

כותב רבינו בחיי – כי תקנה עבד עברי. כוונת תורה להתחיל הדין הראשון בעבד עברי מפני שיש בו זכר ליציאת מצרים וזכר למעשה בראשית. זכר ליציאת מצרים, שהיו ישראל עבדים להם והקב"ה הוציאם מתוכם להיות עבדים לו לבדו, והוא שכתוב {ויקרא כה} כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, והזכיר בדין דין עבד עברי ראשון כשם שהזכיר בדברות {שמות כ} אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, דבור ראשון. זכר למעשה בראשית, כי כשם שהשבת הוא זכר למעשה בראשית שהש"י ברא עולמו בששת ימים ויום השביעי הוא יום מנוחה, כן הדין הזה זכר למעשה בראשית, כי השנה השביעית לעבד זמן המנוחה ממלאכת האדון כמו יום השביעי, כי השביעיות נבחרות לעולם, בימים, ובשנים, ובשבועי השנים. בימים – יום השביעי שהוא שבת. ובשנים – השנה השביעית שהוא שמיטה ג"כ נקראת שבת, ובשבועי השנים – שמיטה שביעית והיא מצות יובל, וכל זה עיקר אחד נובע ממקור אחד, והוא סוד ימות העולם הנזכר בפרשת בראשית עד ויכלו...

ולפי דעתי מפני זה לא אמר "כי תקנה עבד ישראל והיה ראוי שיאמר כן, או שיאמר "כי תקנה ישראל לעבד", בעבור כי ישראל הוא השם הנכבד שנתקיים בנו אחר מתן תורה, והנה זה בא כנגד מה ששמע במתן תורה ואינו ראוי שיקרא בשם ישראל וקראו הכתוב בשם 'עברי' הוא שם היחוס, הוא השם שהיה להם לישראל בהיותם במצרים באין תורה שנקרא 'אלהי העברים'...

באים רבותינו ועומדים על שאלה;

מה קורה, אם העבד אומר: {כא, ה} אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי – מה עושים לו?

אומרת התורה: {שם, ו} והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם;

מביא האדון את עבדו, והוא דוקא זה שרוצע את אזנו ודווקא בדלת ודווקא באוזן.

הספר מערכי לב פותח באמרה, והוא לא מביא את מקורה... אבל המקור של הדברים, הוא בדברי ר' צדוק הכהן מלובלין;

אומר ר' צדוק הכהן מלובלין יסוד לכל התורה כולה – כל ענין שאתה רוצה לבדוק, תמיד תחפש איפה הוא מופיע לראשונה בתורה, ואיפה שתמצא אותו לראשונה, הוא השורש והיסוד לכל התורה כולה;

כותב ר' צדוק הכהן מלובלין {פרי צדיק, מועדים} – וידוע דכל אות במקום שנזכר ראשונה בתורה, שם מרומז שורש קדושת האות כדמוכח בגמרא {ב"ק נה}.¹⁷

נשאלת השאלה – עפ"י היסוד הזה, איפה מופיעה המילה 'עבד' בפעם הראשונה בתורה?

כותב הספר מערכי לב, לר' משה שוואב {ח"ג, מאמר 'עבד'} – הפעם הראשונה של מציאות עבד, הוא בפרשת נח, שנאמר {בראשית ט, כה} אָרוּר כָּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחִיו. ומאז הפך כנען עבד לדורי דורות. וכדי למצוא פרשה של קללה זו נעתיק דברי המדרש {בראשית רבה, פרשה לו, אות ז} – אָמַר רַבִּי בְרִכְיָה הֶרְבֵּה צַעַר נִצְטַעַר נָח בְּתִבָּה שְׁלֵא הָיָה לוֹ בֶּן קָטָן שִׁישְׁמִשְׁנוּ, אָמַר לְכִשְׂאֲצָא אָנִי מֵעֶמֶד לִי בֶּן קָטָן שִׁישְׁמִשְׁנִי.

צערו של נח טעון ביאור, וכי בניו הגדולים לא יוכלו לשמשו? ומה שכתוב שם במפרש שאין דרך להשתמש בגדולים, אינו מספיק, שהרי היו לו גם בני בנים?

לאחר ההקדמה הזאת, נוכל בע"ה לגשת לביאור הדברים אחת לאחת, מדברי הרמב"ן בפרשת יתרו, בפרשת משפטים ובפרשת ואתחנן:

ידוע לכולם, שענין יציאת מצרים כתוב בתורה חמישים פעם. בתורה ישנם מצוות שהם חוקים, ישנם מצוות שהם עדויות וישנם מצוות שהם משפטים; הרבה מן המצוות, הם זכר ליציאת מצרים כגון שבת, סוכות, תפילין, מזוזה, ציצית, ריבית, מאכלות אסורות ועוד.

ביציאת מצרים, כותב הרמב"ן, היו שני דברים נפרדים לגמרי; אנחנו אומרים את זה בתפילה: "אֶת מִצְרַיִם גָּאֲלֵתָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ, מִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ...". וגם בברכת המזון אנחנו אומרים את זה: "נוֹדָה לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ, עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבְרָהָם אֶת אֶרֶץ חֲמָדָה טוֹבָה וְרַחֲבָה, בְּרִית וְתוֹרָה, חַיִּים וּמִזֶּן. עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים".

אומר המדרש {פתיחה לאיכה, אות כח, כט} – גִּלְתָּה יְהוּדָה. מַעֲנִי, עַל שֶׁאָכְלוּ חֲמֵץ בַּפֶּסַח, כְּמָה דָּאֵת אָמַר (דברים טז, ג): לֹא תֹאכַל עָלָיו חֲמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצּוֹת לֶחֶם עֵנִי... דבר נוסף: גִּלְתָּה יְהוּדָה. וּמִרְבַּ עֲבָדָה, אָמַר רַבִּי אֲחָא עַל שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּעֲבָדִים בְּעֶבֶד עֲבָרִי, כְּמָה דָּאֵת אָמַר (ירמיה לד, יד): מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים תִּשְׁלָחוּ.

הקב"ה צוה על שחרור עבדים בתום שש שנים, ובכל זאת הם לא שחררו. היות וכך, באה להם גלות – וראה מהפסרת משפטים – שם אומר הנביא שהקב"ה מצוה לשלח עבדים, ומה עשו האנשים? שחררו את העבדים, ואחרי ששחררו אותם, תפסו אותם מיד בחזרה;

אומר הנביא {ירמיה לד, י} וַיִּשְׁמְעוּ כָל הַשָּׂרִים וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בָּאוּ בְּבִרְיָה לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ חֲפָשִׁים לְבִלְתִּי עֲבֹד בָּם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁלָחוּ: {יא} וַיֵּשְׁבוּ אַחֲרֵי כֵן וַיֵּשְׁבוּ אֶת הָעֲבָדִים וְאֶת הַשִּׁפְחוֹת אֲשֶׁר שָׁלְחוּ חֲפָשִׁים וַיִּכְבְּשׁוּם לְעֲבָדִים וּלְשִׁפְחוֹת ... {יב} וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת ה' לֵאמֹר: {יג} כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי כֹרֵת בְּרִית אֶת אֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הוֹצֵאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֵאמֹר: {יד} מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים תִּשְׁלָחוּ אִישׁ אֶת אֲחִיו הָעֲבָרִי אֲשֶׁר יִמְכֹּר לָךְ וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתָּו חֲפָשִׁי מֵעִמְךָ וְלֹא שָׁמְעוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם: {טו} וַתֵּשְׁבוּ אֹתָם הַיּוֹם וַתַּעֲשׂוּ אֶת הַיִּשָּׁר בְּעֵינֵי לִקְרֹא דְרוֹר אִישׁ לְרֵעֵהוּ וַתִּכְרְתוּ בְרִית לִפְנֵי בֵּית אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו: {טז} וַתֵּשְׁבוּ וַתַּחֲלִלוּ אֶת שְׁמִי וַתֵּשְׁבוּ אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ אֲשֶׁר שִׁלַּחְתֶּם חֲפָשִׁים לְנִפְשָׁם וַתִּכְבְּשׁוּ אוֹתָם לְהִיּוֹת לָכֶם לְעֲבָדִים וּלְשִׁפְחוֹת: {יז} לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֲתָם לֹא שָׁמַעְתֶּם אֵלַי לִקְרֹא דְרוֹר אִישׁ לְאֲחִיו וְאִישׁ לְרֵעֵהוּ הִנְנִי קֹרֵא לָכֶם דְרוֹר נָא ה' אֵל הַחֲרֹב אֵל הַדֶּבֶר וְאֵל הָרָעַב וְנִתְּתִי אֶתְכֶם לְזַעֲמָה לְכָל מַמְלָכֹת הָאָרֶץ...

עד כאן, הפסוקים מהפסרת פרשת משפטים.

יוצא עפ"י דברי הנביא, שהיות ועם ישראל לא שחררו את העבדים, לכן הם יצאו לגלות.

אומר לנו הנביא ירמיהו במגילת איכה: {א, ג} "גִּלְתָּה יְהוּדָה מַעֲנִי וּמִרְבַּ עֲבָדָה" – מַעֲנִי, עַל שֶׁלֹּא אָכְלוּ לֶחֶם עוֹנִי – אָכְלוּ חֲמֵץ בַּפֶּסַח. וּמִרְבַּ עֲבָדָה, שֶׁהִשְׁתַּעֲבָדוּ בַּעֲבָדִים שִׁלְחָם.

אומר הספר מתנת חיים – אם נשים לב, שתי המצוות האלה נאמרו להם במצרים, עוד לפני שעם ישראל יצאו ממצרים; גם מצות איסור אכילת חמץ בפסח וגם שחרור עבדים!

כדי להבין מה מונח כאן, נתחיל בע"ה ביסוד שמצאתי בספר מערכי לב:

¹⁷ א"ר יהושע, הרואה טי"ת בחלומי סימן יפה לו. מאי טעמא וכו' אלא הואיל ופתח בו הכתוב תחילה (רש"י: טי"ת שכתובה ראשון בתורה נאמרה לטובה) שמבראשית עד וירא אלקים את האור כי טוב (בראשית א, ד) לא כתיב טי"ת.

אומרת התורה: {דברים ו, יג} את-ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד...

ישנם כאן שני דברים: "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" – הכוונה ל – "את-ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא" – כי אומר לנו הקב"ה: "אני השליט, אני הבורא ואני הראשון ואני האחרון!"; דבר נוסף יש כאן – "אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" – בתנאי שתהיה עבד שלי, ולכן "וְאֹתוֹ תַעֲבֹד"!

נשאלת השאלה – מה פירוש הדבר, להיות עבד של הקב"ה?

כותב הרמב"ן {פר' ואתחנן} – "...שתהיה לו בכל עת כעבד הקנוי המשרת לפני אדוניו תמיד שעושה מלאכת רבו עיקר וצרכי עצמו עראי עד שיבא מזה מה שאמרו (אבות ב יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים שאפילו צרכי גופו לשם עבודת האל יהיו יאכל וישן ויעשה צרכיו כדי קיום הגוף לעבוד ה'..."

דברים האלה בדיוק, כותב הרד"ק על הפסוק הראשון בספר יהושע – {א, א} וְיִהְיֶה אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' וגו';

כותב הרד"ק – עבד ה'. מי ששם כל כחו וכוונתו וכל השגחותיו בשם יתברך ואף בהתעסקו בעניני העולם מתכוון לעבודת האל יתברך, הוא יקרא עבד ה'...

פירוש הדבר – עבד, זה אדם שלא מסיר את דעתו מעבודת ה'!

אם אלה הדברים, נוכל כעת להבין מהי העבודה שלנו בפסח:

בא הספר ופי יגיד תהילתך ושואל – האם גוי שמקיים שבע מצוות בני נח, נקרא עבד ה'?

אם עכשיו טראמפ יקיים שבע מצוות בני נח, הוא יקרא 'עבד ה' ? ודאי שלא. אז למה רק יהודי יכול להיקרא 'עבד ה' ???

אומר הספר ופי יגיד תהילתך – אני יגיד לך למה, גוי אמנם מקיים שבע מצוות בני נח. אבל הוא לא מצווה לחשוב עשרים וארבע שעות ביממה על הקב"ה. הציווי של "שְׁמִיטָה לַגִּידִי תָמִיד" נאמר רק ליהודי! הגוי מקיים מצוה – גומר אותה והולך הביתה! – אצל יהודי אין מושג כזה 'לגמור מצוה'!

אומר המשנה ברורה – ליהודי ישנם שש מצוות תמידיות בכל יום. כל הזמן הוא צריך לחשוב על הקב"ה; היהודי לא אוכל, כי הוא רוצה לאכל, אלא הוא אוכל כדי שיהיה לו כוח לעבודת הבורא! הוא ישן, לא כי הוא רוצה לישון, אלא כדי שיהיה רענן לתפילה בבוקר!

הבאנו את שאלת הסבא מקלם – למה כועס הקב"ה על אדם שאומר "אֶהְבֶּתִי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנִי"? על מה הכעס הגדול, הרי הוא מחויב בכל התרי"ג מצוות!

נשאלת השאלה – מדוע הדגש הוא על "שְׁהוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתִיךָ מִבֵּית עֲבָדִים" – ודאי שהיציאה ממצרים היתה יציאה גם מבית עבדים, אז למה לאזכר את שני הדברים?!

אומר הרמב"ן – אלו שני דברים שונים לגמרי. יציאת מצרים זה דבר אחד, ויציאה מבית עבדים זה דבר אחר!

למה הכוונה?

נאמר את דברי הרמב"ן בשפה שלנו:

אומר הרמב"ן – "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים" נועד לביסוס האמונה; הקב"ה במצרים, הראה לנו בעשר המכות, שהוא שליט על כל העולם כולו! הוא לא ברא את העולם, ומאז הוא הפקיר אותו לשליטה של מלאכים; הקב"ה היה הווה ויהיה – הוא שליט על כל דבר בבריאה!

בא הכלי יקר ומבאר למה ר' יהודה היה נותן בהם סימנים **דצ"ך עד"ש באח"ב**;

כותב הכלי יקר – כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה'. לשון זה נאמר במכה ראשונה של סדר דצ"ך, וכן במכה ראשונה של סדר עד"ש נאמר למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ וכן במכה ראשונה של סדר באח"ב נאמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ, גם מהרי"א נתעורר ע"ז ופירש שפרעה היה חולק על ג' דברים. האחד הוא מציאת השי"ת, כי כחש בה' ויאמר לא הוא (ירמיה ה. יב) ולא ידעתי את ה' (שמות ה. ב) על כן נאמר במכה ראשונה בזאת תדע כי אני ה'. השניה, שהיה חולק לומר אם תמצא לומר שיש אלוה בנמצא מ"מ אינו משגיח בשפלים, על זה נאמר כי אני ה' בקרב הארץ, השלישית הוא, שהיה חולק על יכולת הש"י לומר שאינו יכול לשנות הטבע כלל, על זה אמר כי אין כמוני בכל הארץ, כלומר יכול לפעול כחפצו...

א"כ יש דבר א' של "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" – עם ישראל יצא מחוזק באמונה. אבל ישנו דבר נוסף שנקרא "מִבֵּית עֲבָדִים":

מביא הרמב"ן דברי מדרש, שכשהוציא הקב"ה את בני ישראל ממצרים, אמר להם: "רבותי, כשהייתם במצרים, הייתם עבדי פרעה. מעכשיו אני לוקח אתכם מלהיות עבדי פרעה, ואתם נעשים עבדים שלי!".

מזהיר אותנו הקב"ה בפרשת ואתחנן: {דברים ח, יא} הִשְׁמֹר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ – לא רק את "אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", אלא גם את "מִבֵּית עֲבָדִים" – ולמה?

לדאוג, וכשם שבן קטן חש חשיבות כשממלא רצון אביו, כך על ישראל לחוש חשיבות במילוי רצונו של הקב"ה.

ועל זה נצטער נח שיהיה לו בן לשמשו, שכן כפי האמור, הרי מבן גדול לא היה יכול לקבל את הלימוד בנוגע לעבודת ה', כפי שניתן לקבל מבן קטן. גם מבן הבן לא היה מקבל לימוד זה, שכן בן הבן אינו קשור לאבי אביו. ומפני שחם נטל ממנו ענין זה, של ההתקרבות הגדולה ביותר אל הקב"ה, נתקלל במידה כנגד מידה שיהיה בשפל המדריגה, עבד לעבדים שיהיה כולו נתון תחת השפעת בשר ודם, ושיהיה מקושר לעבדים, ולא קשר בעלמא, אלא קשר של עבד לעבדים שזו המדריגה הרחוקה ביותר מעבדות אל ה'.

בצוואה שמצוה דוד המלך את שלמה, הוא מבקש ממנו בקשה נוספת – ששִׁמְעִי בֶן גֵּרָא ימות שלא כדרך כל האדם, והוא מבקש ממנו לנהוג בחכמה;

אמר לו דוד: {מ"א ב, ט} **וְעָתָה אֵל תִּנְקְהוּ כִּי אִישׁ חָכָם אָתָּה וַיִּדְעַתָּ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לוֹ וְהוֹרַדְתָּ אֶת שִׁיבְתוֹ בְּדָם שְׂאוֹל ... {לו} וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרָא לְשִׁמְעִי וַיֹּאמֶר לוֹ בְּנֵה לָךְ בֵּית בִּירוּשָׁלַם וַיִּשְׁבֶּתָּ שָׁם וְלֹא תֵצֵא מִשָּׁם אָנֹכָהּ וְאַנְהָּ: {לז} וְהָיָה בְּיוֹם צֵאתְךָ וְעֵבְרַתְךָ אֶת נַחַל קֶדְרוֹן יִדַּעַתְּ מוֹת תָּמוּת דְּמָךְ יִהְיֶה בְּרֹאשׁךָ ...**

שלמה המלך – החכם מכל האדם – מצווה ע"י דוד אביו, לחסל את שִׁמְעִי בֶן גֵּרָא – "אני לא יכול לעשות זאת, כי נשבעתי שלא אהרוג אותו; הוא מורד במלכות ולכן הוא חייב מיתה! אבל תעשה את זה בחכמה!"

ומה עושה לבסוף שלמה? אוסר על שִׁמְעִי בֶן גֵּרָא לצאת מירושלים – "תשמע, מירושלים אתה לא יוצא – ברגע שתצא, דמך בראשך!"

נשאלת השאלה – באיזו חכמה בדיוק השתמש שלמה?! כמה אנשים יש כבר, שמהיום שהם נולדו ועד ליום פטירתם, לא יצאו מירושלים?! מדובר כאן על ירושלים בזמן שבית המקדש היה קיים – שיא היופי והקדושה – מי בכלל רצה לצאת מירושלים של אותם ימים?!

בא ר' חיים שמואלביץ, ומסביר יסוד נפלא;

אומר ר' חיים שמואלביץ {שיחות מוסר, מאמר ל' – עבד ה'} – והדבר מפליא, כיצד קיים בכך את צוואת דוד אביו, הכי ניתן היה להבין מראש כי בסופו של דבר יצא שמעי מירושלים ויעבור על מצות המלך ויתחייב בנפשו¹⁸, והלא גם בימינו

אומר הסבא מקלם – נכון שהוא מחויב בכל התרי"ג מצוות, אבל הוא לא יכל לחשוב עשרים וארבע שעות על הקב"ה, ולמה? כי הוא צריך לחשוב על האדון שלו – "מה רוצה האדון שלי עכשיו..." – אדם שעסוק במישהו אחר, אומר הקב"ה "לא יכול להיות העבד שלי!"

לאחר ההקדמה הנפלאה הזאת, בואו נתבונן מה זה עבד:

אומרים רבותינו – אם הקב"ה היה רוצה שנקיים תרי"ג מצוות, הוא יכל להשאיר אותנו במצרים, להיות עבדים של פרעה ולקיים תרי"ג מצוות. אז למה בכל זאת הוא הוציא אותנו משם?! כי אם היינו נשארים במצרים, לא היינו יכולים להיות עבדי ה' – כי היה לנו את פרעה על הראש! – ולכן הוא הוציא אותנו ממצרים, ואז הפכנו להיות עם ישראל, שיש לנו רק את הקב"ה עלינו!

אומר לנו רבינו בחי' – אדם שמוכר את עצמו לעבד, קוראת לו התורה 'עבד עברי' – הוא חוזר להיות באותו המצב כמו שהיו במצרים משועבדים לפרעה! ממילא, זו לא המטרה שלשמה הוציא אותנו הקב"ה ממצרים – ועל זה הכעס של הקב"ה על אותו אדם – "אם אתה מוכר את עצמך לעבד, אתה חוזר בחזרה להיות כמו במצרים".

דוד המלך, מברך את שלמה לפני מותו: {דה"א כח, ט} **וְאַתָּה שְׁלֹמֹה בְנִי יָדַע אֶת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעָבָדוֹ** – "אתה יכול ללכת ולחקור טעמים של מצוות, אבל אל תעבוד את הקב"ה, מתוך חשיבה כי אתה מבין את טעמי המצוות, אלא – **בְּלֵב שְׁלֹם וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה!** – וזה היה רצונו של נח, שרצה בן קטן שישמש אותו – ולמה דוקא 'בן קטן'?

כותב הספר מערכי לב – הבן משמש את אביו מחמת שהוא אביו, והאב משפיע על בנו מחמת שהוא בנו. והן בנוגע לרב ותלמיד, והן בנוגע מדור לדור. אלא שתוקפה של המידה נהגת בנוגע לאב ובן קטן. קטן משמש את אביו מחד, ומקבל מה שאביו מצוה עליו מאידך באופן של התבטלות מוחלטת. כאשר גדול משמש את אביו הוא עושה זאת למען שתי מטרות – מילוי רצון האב וקיום מצות כיבוד אב. ומטרה שניה זו, אינה למען האב כי אם למען הבן. אבל קטן אין לו אלא מטרה אחת של מילוי רצון האב.

ולאחר שעמדנו על ענין כח ההשפעה שע"י שימוש, כמדריגה הגדולה ביותר בקירבה שבין אב לבן, אנו ממשיכים ואומרים, כדי שילמד מזה האדם את אופן הקירבה שלו בעבודת ה', המדריגה העליונה ביותר בעבודת ה' היא עבודה באופן של בן קטן. פני הכרובים היו פני ילד, כי ההתקרבות הגדולה ביותר היא זו של "כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וְאַהֲבָהוּ" {הושע יא, א}. כשם שילד אינו שואל שאלות ואינו דואג מכלום, כי הוא מבוטל לחלוטין לרצון אביו, כך על ישראל להתדבק ולהתבטל כליל כלפי הקב"ה מבלי לשאול שאלות ומבלי

¹⁸ **ברוך שאמר:** אם אתה רוצה להרוג אותו, אז תעשה איזשהו משהו פשרני... תגיד לו: "תשמע, אם תצא יכול להיות שאני אהרוג אותך!" – ואז יכול להיות שהוא יגיד "כן" או ש"לא". אם תאמר לו שתהרוג אותו אם הוא יצא מירושלים, אז למה שהוא יצא?!

עד כאן, דבריו הנפלאים של ר' חיים שמואלביץ זצ"ל.

מהדברים האלה, נוכל לחזור בחזרה אל ההפטרה:

בא הקב"ה לעם ישראל ואומר להם: **"שובו אלי"** – מה הם אומרים?! – **"במה נשוב"** – **"איזה עבירות יש לנו?!"** – והקב"ה מאשים אותם שהם גנבים! – **"ואמרתם במה קבענוך"** – **"אנחנו גנבים! איך אפשר לגנוב ממך?!"** – והקב"ה עונה להם תשובה: **"המעשר והתרומה"** – אתם גנבים תרומות ומעשרות!"

שאלנו – אם הם אומרים שהם לא גנבו, איך יכול להיות שהקב"ה מאשים אותם בגניבה?!

בא הרב מבריסק ומגלה לנו מה הם עשו בדיוק;

אומרת הגמרא {מסכת ברכות לה, ב} – ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי: בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים. דורות הראשונים בחפצם לקיים מצוות ה' היו מכניסין פירותיהן מן השדה לבתיהם דרך טרקסמון דרך שערי החצר והבית כדי לחייב במעשר. אבל דורות האחרונים מכניסין פירותיהן לבתיהם דרך גגות, דרך חצרות, דרך קרפיפות שטחים פנויים שליד הבית, ולא הכניסום דרך שערי החצר והבית, כדי לפטר מן המעשר. דאמר רבי ינאי: אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית, דהיינו: שיכניסו אותו לבית דרך הפתח הראשי המשמש לכניסה ויציאה, שנאמר בענין ביעור מעשרות {דברים כו-ג} בערתי הקדש מן הבית. ור' יוחנן אמר: אפילו חצר אם הטבל הוכנס לתוך חצר [אף אם לא הוכנס לתוך הבית], קובעת חיוב מעשר, שנאמר {דברים כו-ב} ואכלו בשעריך ושבעו.

באים האנשים, מזמינים את 'מנופי אבי' ומכניסים את כל הסחורה דרך הגג – כך לא יהיו חייבים במעשרות!

אומר להם הקב"ה: **"למה אתם גנבים אותי??? למה אתם לא מביאים תרומות???"** – ומה הם אומרים??? **"ואמרתם במה קבענוך"** – **"ריבוננו של עולם, תפתח רמב"ם {הלכות תרומות ומעשרות}, תפתח גמרא במסכת ברכות {לה ע"ב} – שם כתוב, שאם מביאים את הפירות דרך הגג, הם לא חייבים במעשרות! מה אתה רוצה מאיתנו??? אנחנו עושים מה שכתוב!"** – ומה עונה להם הקב"ה? – **"אתם גנבים!"**

ממשיך הקב"ה ואומר: {מלאכי ג, יג} **חֲזְקוּ עַל דְּבָרֵיכֶם אֲמַר ה' וְאִמְרֵתֶם מִה נִדְּבַרְנוּ עֲלֵיךְ – "מה כבר אמרנו?!"** – {יד} **אִמְרֵתֶם שׁוֹא עֶבֶד אֱלֹהִים וְמִה בָּצַע כִּי שִׁמְרָנוּ מִשְׁמֵרָתוֹ ... – כפירה!!!**

אומר הרב מבריסק – הם לא דיברו דברי כפירה. הם 'רק' אמרו: **"ריבוננו של עולם, אנחנו רוצים לעבוד אותך, אבל**

נמצאים בני אדם שלא יצאו מימיהם מחוץ לירושלים, וכי יש לך מקום מובחר מירושלים שהיא מחנה ישראל, דהיינו ירושלים היא עיקר מקומו של כל אחד ואחד מישראל, וכי זה מכשול הוא לשמעי שהיה ראש הסנהדרין, ומה נסיון יש בזה?! ועוד קשה, למה הוצרך שלמה המלך להוסיף ולהתרות כי ביום צאתו בן מות הוא, והלא גלוי וידוע לכל כי העובר על מצות המלך מורד במלכות הוא, וכיון שרצה להכשילו למה לו לפרש לשמעי שימות אם יצא?

אלא מכאן נשמע, כי ראה והבין שלמה בחכמתו שבדאי יעבור שמעי על גזירת מלך זו, כי קושי גדול הוא לאדם להיות 'מוכרח', וירושלים תהפוך לצינוק ולבור כלא למי שיאלץ לשהות בה על כרחו¹⁹. והתראתו של שלמה כי בן מות הוא, באה להגביר ולחזק את ההכרח, וככל שהיה השלשלאות כבדים על ידיו של שמעי, כן תגבר תשוקתו לשבר אותם, וכאשר תבוא לפניו עילה כל שהיא ימסור את נפשו להימלט מן המקום אשר נקשר אליו בכבלים, וכפי שאירע בסוף שברחו שני עבדיו ויצא שמעי אחריהם לתופסם ונתחייב בנפשו.

והכל עפ"י יסוד זה, שקשה מכל הוא הגדר העומד בפני כל האדם ומגביל את יכולתו ואת חירותו, ונראה גם שזהו עומק כוונת המהרש"א {סנהדרין לז, א} על מה שאמרו שם: **"סוגה בשושנים (שה"ש ז, ג) – שאפילו כסוגה של שושנים לא יפרצו בה פרצות" ... ובמהרש"א כתב:** **"יותר נראה לפרש דנקט גדר של שושנים, שאדם חומד לגדר גופא לעוקרו ולפורצו ליהנות ממנו בריח השושנים"**, ועומק כוונתו הוא כמו שנתבאר, שגדרי התורה קרויים בשם זה, על שום שהאדם חומד תמיד לפרוץ את הגדר, כשם שחומד הוא לעצמו את השושנים.

ותכלית עבודת האדם היא להגיע לידי כך שלא יעשה עפ"י חכמתו, אלא מתוך עבדות שלימה ומוחלטת, כמו שאמרנו ז"ל (תו"כ ויקרא כ כו הובא ברש"י שם): **"אל יאמר אדם אי אפשי בבשר בחלב וכדו"**, אלא אפשי ומה אעשה והקב"ה גזר עלי". והמגיע למדרגה זו הרי הוא עבד ה'.

¹⁹ **ברוך שאמר:** היתה כאן חכמה גדולה; אם תגיע לבנאדם: **"תבחר לך את המלון היפה בתבל – הכל עלי!"** – הוא ילך ויסתובב ולבסוף יבחר: **"בחרתי מלון KING DAVID בירושלים ... אפשר לראות משם את הכותל – זה מצוין לי!"**, אתה שואל אותו: **"איזה חדר אתה רוצה, עם הפנים לחומה או עם הפנים לכביש?"** ☺, הוא עונה מיד: **"עם הפנים לחומה"**, אתה רוצה עם מרפסת או בלי מרפסת?, **"עם מרפסת"** – לאחר שהוא בחר את החדר, אתה אומר לו: **"בחרת את החדר? מכאן אתה לא יוצא עד יום מותך!"** – ברגע זה, אומר ר' חיים שמואלביץ, הופך החדר המפואר להיות עבורו כבית סוהר!

כאשר הקב"ה יגאל את ישראל, אומר דוד המלך: {תהילים קג, יג} **כָּרַחַם אֶב על בָּנִים** – הקב"ה מרחם, כמו שאבא מרחם על הבנים שלו. אבל כאן כתוב דבר נוסף: {מלאכי ג, יז} **כָּאֲשֶׁר יַחְמַל אִישׁ על בְּנוֹ הָעֶבֶד אֹתוֹ** – לא כתוב רחם, אלא **יַחְמַל**! – לכמה חמלה נדקק ביום הגאולה!!! – מי יזכה לה??? הבן העובד את האבא!

נשאלת השאלה – מה פירוש 'הבן העובד את האבא'?

אומרים לנו רבותינו – הקב"ה מזכה בנאדם בילדים; כל הורה שם לב, שלכל ילד יש צורה שונה, דעה שונה, התנהגות שונה – כל ילד עם הייחודיות שלו; יש ילד, שאתה רק אומר לו ברמז משהו... "מוישראל", אני צריך משהו מתל-אביב, "ישר הילד קופץ: "אבא, אני עכשיו בתל-אביב, מה אתה צריך??? – למרות שהוא בכלל בחיפה. רק האבא רמז שהוא צריך משהו מתל-אביב, הילד כבר שם!

לעומת זאת, יש ילד ששומע "תל-אביב" ועושה את עצמו שהוא לא שמע; רק לאחר שאף אחד מהאחים לא הגיב והאבא שואל שוב "מישהו מכס נוסע לתל-אביב??? – אז הוא נזכר לענות: "כן, אבל רק בעוד שבועיים" 😊

אומר לנו הנביא – תשמע, יש בן שעובד את אביו, ויש בן שלא עובד את אביו; זה בן זזה בן – **"וְשִׁבְתֶּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צִדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאִשָּׁר לֹא עֲבָדוּ"**;

אומר לנו הלל {שם בגמרא} – **"תרוייהו צדיקי גמורי נינהו"** – שניהם צדיקים. אבל צדיק אחד נקרא עובד אלוהים, וצדיק אחד נקרא 'אינו עובד אלוהים'.

אחד שמקיים את כל המצוות, אבל מנסה להתחמק מהם עפ"י הלכה, נקרא **"אִישׁ אֲשֶׁר לֹא עֲבָדוּ"** – הוא לא עובד אלוהים!

באים רבותינו, ומלמדים אותנו את היסוד שבו מסתיימת ההפטרה:

{שם כב} **זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֵי** – בואו נראה מי זה משה רבינו;

אומרת הגמרא {מסכת מכות י, א} – **דרש רבי סימאי: מאי דכתיב מהי כוונת הכתוב: {קהלת ה-ט} אוהב כסף לא ישבע כסף, ומי אוהב בהמון לא תבואה? אוהב כסף לא ישבע כסף (דהיינו, אוהב מצוות לא ישבע מצוות) זה זה מכוון למשה רבינו שהיה יודע שאין שלש הערים שבעבר הירדן קולטות עד שלא נבחרו שלש הערים שבארץ כנען ואמר אף על פי כן: "מצוה שבאה לידי אקיימנה", ולפיכך הבדיל את ערי המקלט שבעבר הירדן, אף שעדיין לא קלטו.**

זה משה רבינו – עבד ה'! מחפש תמיד מה הוא יכול לעשות, למען האדון שלו!

העבודה אצלך היא ביוקר" וז"ש **"וּמִה בָּצַע כִּי שְׁמֵרְנוּ מִשְׁמֵרְנוּ"** – עולה יותר מידי כסף לשמור את התורה; אתרוג עולה 400 ש"ח, ציצית עולה 150 ש"ח, מצות עבודת יד עולות 190 ש"ח, חג הפסח עולה 5000 ש"ח – מאוד קשה לנו לעבוד אותך, זה עולה לנו הרבה כסף!!!

אומר להם הקב"ה: {יח} **וְשִׁבְתֶּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צִדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאִשָּׁר לֹא עֲבָדוּ**.

יכולים להיות שני אנשים יראים ושלמים, מקיימים שולחן ערוך; אחד נקרא 'עובד אלוהים', והשני נקרא 'אשר לא עבדו' – מי שמביא את התרומות דרך הגג, הוא לא עובד אלוהים!

מספרת הגמרא {מסכת מנחות מא, א} – דמלאכא אשכחיה לרב קטינא דמיכסי קדינא מלאך מצא את רב קטינא לבוש בסדין של פשתן, שלא היה בו חוט של תכלת, ולכאורה הוא פטור מציצית; אמר ליה המלאך: קטינא קטינא! קדינא בקייטא וסרבלא בסיתא אם אתה לובש סדין של פשתן בקיץ, ובחורף אתה לובש מעיל שיש לו רק שתי כנפות מרובעים, מצות ציצית של תכלת מה תהא עליה? אמר ליה רב קטינא למלאך: ענשיתו אעשה האם אתם (בית דין של מעלה) מענישים על אי קיום מצות עשה כגון ציצית? אמר ליה המלאך: בזמן דאיכא ריתחא ענשין בזמן שיש כעס לפניו יתברך אכן אנו עונשים על אי קיום מצות עשה כגון ציצית. הגמרא מדייקת מכך: אי אִמְרַת בשלמא תשובת המלאך מובנת אם אתה אומר שמצות ציצית חובת גברא הוא; היינו דמחייב דלא קא רמי לכן הוא נענש על מה שלא הטיל ציצית בבגד שיש בו ארבע כנפות ולבשו. אלא, אי אִמְרַת אם אתה אומר שציצית חובת טלית הוא, על מה יענש מי שאין לו בגד שיש בו ארבע כנפות? הא לא מיחייבא הרי לא חל עליו שום חיוב! אלא מאי דעת המלאך? שציצית חובת גברא הוא? עדיין קשה: נהי דחייביה רחמנא כי מיכסי טלית דבת חיובא אמנם חייבה התורה בציצית כשמתכסה בטלית החייבת בציצית, כי מיכסי טלית דלאו בת חיובא היא מי חייביה רחמנא כשמתכסה בטלית שאינה בת חיוב האם גם אז חייבתו התורה? ודאי לא! נמצא שבין אם ציצית חובת גברא ובין אם ציצית חובת טלית קשה, מדוע מי שנמנע מללבוש בגד שיש בו ארבע כנפות נענש? אלא, הכי קאמר ליה כך היתה כוונת המלאך בדבריו לרב קטינא: טַצְדִּיקִי לְמִפְטָר נִפְשָׁךְ מִצִּיצִית וְכִי רָאוּי לְבַקֵּשׁ תַּחְבּוּלוֹת לְפִטּוֹר עֲצֻמָּךְ מִמִּצְוֹת צִיצִית²⁰ על כך מענישים בעידנא דריתחא.

אומר הרב מבריסק – זה מה שכתוב {מלאכי ג, יט} **כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בַעַר פְּתָנוֹר וְהָיוּ כָל זָדִים וְכָל עֹשֶׂה רָשָׁעָה קֵשׁ וְלֹהֵט אֹתָם הַיּוֹם הַבֹּא אֲמַר ה' צְבָאוֹת וְגו'**

²⁰ ברוך שאמר: מה שנקרא היום 'כביש עוקף הלכה'.

תקופת תמוז עד חגא פעמים שנמשכת להם תקופת תמוז על חג הסוכות **והוי להו צערא** ויש להם צער מחום השמש, ואף על פי כן אין הם נוהגים כמו העובדי כוכבים. מקשה הגמרא: **והאמר רבא: מצטער מי ששיבת הסוכה מצערותו פטור מן הסוכה**, ובדאי שאף ישראל היו פטורים מן הסוכה אילו היו מצטערים מחום השמש כמו העובדי כוכבים, ומהי הטענה של העובדי כוכבים שיצאו מן הסוכה? מתרצת הגמרא: **נהי דפטור אף שישראל ג"כ פטורים מן הסוכה בתנאים אלו, בעוטי מי מבעטי** וכי הם מבעטים בה בשעת יציאתם? ודאי שלא! והטענה על העובדי כוכבים אינה על שיצאו מן הסוכה אלא על שבעטו בה **מיד הקב"ה יושב ומשחק עליהן, שנאמר (תהילים ב-ד) יושב בשמים ישחק וגו'.**

חג הפסח, זה חג של חידוש עבדות; אומר לנו "בעל ההגדה" – **"בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חֵיֵב אֲדָם לְהִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִילוֹ הוּא בְּעַצְמוֹ יֵצֵא עִתָּה מִשְׁעָבוֹד מִצְרַיִם"**. עלינו לדעת, כי חג הפסח הוא אחד הניסיונות הקשים שיש לנו בעבודת ה'.

דיברתי השבוע עם אברך אחד, ששפך בפני את לבו; אמר לי: "תשמע, אני זוכר פעם אצל ההורים שלי בפסח, מה כבר אכלנו?! מצות, תפוחי-אדמה וביצים. שתינו מים שהרתחנו אותם קודם, היינו קונים שלושה בקבוקים חדשים, והיינו הולכים וממלאים בהם סודה לליל הסדר – מה כבר היה פעם לאכול?!"²¹ היית מגיע לפסח, ומרגיש מה זה באמת 'עבד'! – שבועיים לפני הפסח, היו האנשים יושבים בצד, באיזו פינה – עם שקית ניילון כדי שהפירות לא יפלו. אבל היום – 'הקץ לבלגן' – סעודת שבת הגדול במלון פלוני אלמוני! – מה, בדורות הקודמים לא היה בלגן?! לא גידלו 20 ילדים בבית?! – מה קרה???"

חג הפסח זה הניסיון הגדול, של עבודת ה'! – כמה אתה עבד, כמה אתה מנסה לעבוד את הקב"ה!!!

סיפר לי השבוע אברך, שהוא בא לאשתו ואמר לה: "אשתי, אני רוצה לעזור לך קצת, רק תגיד לי במה אני יכול לעזור???", אמרה לו אשתו: "אתה רוצה לעזור לי?! לך ללמוד!!!" – אחרי שעתים הוא חוזר הביתה, אשתו רואה אותו שהוא חזר – "למה חזרת כ"כ מהר???", אמר לה: "תראי, כמה כבר אני יכול לעזור לך?!" 😊

עבודת ה', זהו הניסיון שלנו בחג הפסח! הקב"ה מנסה אותנו, לראות כמה אנחנו עבדים שלו!

אומר לנו שלמה המלך: {משלי א, ט} **כִּי לִוִּית חֵן הֵם לְרֹאשָׁךְ וְעֲנָקִים לְגִרְגֹּרְתֶּיךָ.**

אברהם אבינו; שוכב יהודי בן מאה, בשלישי למילה... הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה – שישים מעלות חום... הוא שולח את אליעזר עבדו לחפש אורחים! – מסתובב חמש שעות ולא מוצא כלום – "אברהם, הסתובבתי ולא מצאתי נפש חיה בכל האזור – אפילו העופות בשמים כבר לא עפים מרוב חמסין!" 😊 – אומר לו אברהם: "עזוב... תן לי ללכת!" – בגיל מאה, הולך אברהם ומחפש אורחים! ראה הקב"ה עד כמה הוא מצטער, ושולח לו שלושה מלאכים; ברגע שהגיעו המלאכים, אמר אברהם לאליעזר: "נו, אמרתי לך שיש אורחים???"

נשאלת השאלה – מה אתה הולך לחפש אורחים במצב שלך?! לך לרופא תוציא שלשה חודשים חופשת מחלה – תנוח!

כותב הטור (סימן תי"ז) – ושמעתי מאחי הרב יהודה טעם לדבר, לפי שהמועדים נתקנו כנגד האבות: פסח כנגד אברהם דכתיב (בראשית יח, ו) לושי ועשי עוגות, ופסח היה. שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק. סוכות כנגד יעקב, דכתיב (בראשית לג, יז) ולמקנהו עשה סוכות וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים, כנגד י"ב שבטים.

אברהם אבינו, הוא הסמל לעבדות!!! עבד לא מחפש להיפטר ממצוות! – כמה קל היה לאברהם להגיד – "ריבוננו של עולם, אני בשלישי למילה, אני לא יכול לזוז עכשיו... תן לי שלושה ימים להתאוששות..." – אבל לא. אברהם אבינו הוא עבד ה' – עבד חושב תמיד, מה הוא יכול לעשות בשביל האדון שלו!

לאחר ההקדמה הזאת, נוכל בע"ה להבין דברי גמרא במסכת עבודה זרה:

אומרת הגמרא (מסכת עבודה זרה ג, א-ב) – לעתיד לבוא, יבואו אומות העולם לפני הקב"ה ויאמרו לפניו: רבש"ע תנה לנו את התורה מראש ונעשנה. אמר להן הקב"ה: שוטים שבעולם! מי שטרח להכין מאכלים בערב שבת יאכל בשבת, אולם מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת?! וכמו כן בעניינו, מי שטרח וקיים מצוות בעולם הזה יקבל שכר בעולם הבא, אולם מי שלא טרח לקיים מצוות בעולם הזה מהיכן יקבל שכר בעולם הבא? אלא אף על פי כן מוכן אני לנסותכם. מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה... מיד כל אחד [ואחד] מהעובדי כוכבים נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה כמו בתקופת תמוז בעיצומם של ימות החמה, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא ממנה, שנאמר (תהילים ב-ג) ננתקה את מוסרותינו ונשליכה ממנו עבותינו. מקשה הגמרא: מדוע הקב"ה מקדיר עליהם חמה? והא והרי אמרת לעיל שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו אלא מחפש להצדיקם! מתרצת הגמרא: הקב"ה עושה זאת משום דישראל נמי גם כן זימני דמשכא להו

²¹ **ברוך שאמר:** היום ב"ה, חוץ מלאפות, יש הכל – מכל הטעמים ומכל המינים! – ויש דעות מסוימות, שגם לאפות יש 😊

הכנף! – מאיפה שיש לו אפשרות, הוא יחפש לברוח – ולמה ??? כי בשבילו זה תרי"ג אזיקים!

אומר לנו הקב"ה: **"וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צָדִיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאִשֶּׁר לֹא עֲבָדוּ"** – "אני רוצה אנשים שיהיו עבדים שלי – לא אנשים שמקיימים מצוות, אלא אנשים שיעבדו אותי בלב שלם!"

ניגש אל"י יהודי אחרי א' השיעורים, ואמר לי: "כבוד הרב, בוא ואספר לך סיפור שחוויתי אותו על בשרי; פשטתי רגל ונפילתי מכל נכסי... בשנה אחת, העבירו אותי שלוש פעמים מדירה לדירה!"²² – אז לא רק שפשטתי רגל, אלא יצאתי גם שבור מכל המעברים..."

בזמן שהוא ממשיך לספר לי את הדברים, שמע אותו החבר שלו – "מה אתה 'מנופח', אתה יודע כמה דירות אני עברתי בשנה הזאת???"

"כמה?!", הוא שואל אותו.

"מאה!!!"

"מאה ואתה נראה צעיר, בהיר ורענן ככה?!" אני עברתי שלוש פעמים דירה וכבר בקושי נושם – יש לי בעיה כבר עם המסתמים" 😊

אומר לו החבר שלו: "לא אני עברתי דירה – העברתי דירות של אחרים!" 😊

אמר לי אותו יהודי: "מה ההבדל ביני לבינו?!" – אני העברתי את הדירה שלי – בלית ברירה – בקושי! אבל הוא העביר לאחרים בקלות, כי הוא קיבל כסף על כל העברת דירה! היה לו מזה הנאה!"

ברגע שבנאדם מקבל על עצמו עול עבדות, ושהוא יודע שכל מה שהוא עובד זה שלו – זה תכשיט עבורו, וזה מה שאומר לנו שלמה המלך: **"כִּי לֹאִית חֵן הֵם לְרֹאשָׁךְ וְעִנְיָן לְגִרְגָּרְתֶּךָ"** – כל אדם שיודע מהי המעלה של קיום המצוות, ירוץ מהר לעשות אותן!

אומר לנו הנביא – זהו ההבדל שבין 'עובד אלוקים', לבין מי 'שלא עבדו' – וזהו חג הפסח הבעל"ט!

פירוש הדבר, המצוות של האדם, הם כמו **"לֹאִית חֵן"** – כמו אבני חן על הכתר. **"וְעִנְיָן"** הם המצוות – כעין תכשיט על הצוואר!

בא האלשיך הקדוש, וממשיך משל נפלא על זה;

משל לאיש ציבור אחד, שעבר עבירות מס, נשפט והוכנס לכלא לשנה; לא מספיק כל הביזיונות שהוא קיבל כאיש ציבור, הוא מגיע לשם, רח"ל, שמים עליו אזיקים עם כדורי ברזל – בכל פעם שהוא מרים את היד, הוא מרים עשר קילו של ברזל – "איך אני יוכל לשרוד ככה שנה שלימה?!" – עד שהוא מרים... עד שהוא הולך... ה' ירחם... "כלא כלא, אבל איזה ייסורים!!!"

הוא החליט לקשור קשרים עם כל מיני אנשים מבחוץ, שלפחות יעזרו לו להוריד את הברזלים מהגוף – אמרו 'המקושרים' – "אין דבר כזה להוריד את האזיקים, בכלא הזה יש מצלמות, כל אחד שרק מנסה להוריד, מיד רואים אותו בחדר בקרה. אבל אם יגיעו אלינו כמה אלפי דולרים 'קטנים'... אולי יהיה אפשרי להמיר לו את האזיקים מברזל, באזיקים מפלסטיק", אמר להם אותו איש ציבור: בסדר, תנו להם את הדולרים, רק שישחררו אותי מזה!!!"

נשאלת השאלה – מה קורה, כאשר חמות באה לכלתה, ואומרת לה – "תשמעי, ב"ה בעלי הרוויח הרבה כסף – עשה עסקה טובה וכעת הוא נותן מתנה טובה לכל הכלות! כל כלה, תיכנס לחנות תכשיטים הכי יקרה ותיקנה לעצמה תכשיטים – כמה שהיא רוצה ואיזה שהיא רוצה!"

האם יעלה על הדעת שהכלה תלך לחנות התכשיטים ותבקש את התכשיט הזול ביותר – "אפשר בבקשה את הצמיד הכי דק שיש – 22 גרם – לא יותר? – ודאי שלא!"

אלא, יותר סביר להניח שהיא תבוא למוכר ותאמר: "סליחה, אני רוצה צמיד שש צול?" 😊😊😊 – או – "תן את השרשרת הכי כבדה שיש לכם! עד שחמותי נותנת כבר מתנה, ניקח אותה עד הסוף!" 😊

נשאלת השאלה – למה לקחת כ"כ כבד?!" זה יהיה לך כבד על היד והצוואר, בסוף תצאי עם לומבגו – לא חבל?!" 😊

אומר האלשיך הקדוש – פשוט מאוד! מאזיקים מחפשים לברוח. אבל מתכשיטים מחפשים שזה יהיה כבד! – ולמה ??? – כי זה תכשיט, וזה אזיק!

ישנם אנשים, שהמצוות אצלם זה 'אזיקים'; ישנם אנשים שאתה נותן להם לעשות מצוות, זה בשבילם כמו תרי"ג אזיקים – מכל מצוה הוא ינסה לברוח! – תנסה להתירם אותו – אזיק מספר אחד! תיתן לו מצות ציצית, הוא יחתוך את

²² **ברוך שאמר**: אתם יודעים מה זה לעבור דירה שלוש פעמים בשנה? אדם עובר דירה פעם אחת בחיים שלו, הוא צריך לנוח אח"כ שבע שנים 😊

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

יזכנו הקב"ה בע"ה, שנזכה להיות השנה מעבדי ה', ונזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן ואמן !!!